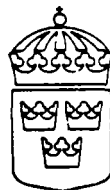

Riksdagens protokoll

1989/90:102

Fredagen den 6 april

Kl. 9.00–13.17

Protokoll
1989/90:102

1 § Anmälan om kompletteringsval till skatteutskottet och jordbruksutskottet

Talmannen meddelade att miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp som suppleant i skatte- och jordbruksutskotten under Åsa Domeijs ledighet anmält hennes ersättare Anders Nordin,

Talmannen förklarade utsedd till

suppleant i skatteutskottet

Anders Nordin (mp)

suppleant i jordbruksutskottet

Anders Nordin (mp)

2 § Meddelande om reviderad sammanträdesplan

Anf. 1 TALMANNEN:

Jag får meddela att planen för kammarsammanträden från den 19 mars har ändrats och att en reviderad plan nu delats ut.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1989/90:Fi49 och Fi50 till finansutskottet

1989/90:Kr27 till kulturutskottet

1989/90:Ub152–Ub155 till utbildningsutskottet

1989/90:Sf61 till socialförsäkringsutskottet

1989/90:T49 till trafikutskottet

1989/90:Jo32 till jordbruksutskottet

1989/90:N67–N71 till näringsutskottet

1989/90:A119–A122 till arbetsmarknadsutskottet

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 5 april

Företogs till avgörande socialförsäkringsutskottets betänkanden 1989/90:SfU12 och SfU13, finansutskottets betänkande 1989/90:FiU25, skatteutskottets betänkande 1989/90:SkU19, näringsutskottets betänkanden 1989/90:NU29, NU31 och NU32 samt utrikesutskottets betänkande 1989/90:UU14 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 101).

Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU12

Mom. 1 (rehabiliteringstjänster)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (socialförsäkringsnämndernas medverkan m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 221 röster mot 55 för reservation 2 av Gullan Lindblad m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (försäkringskassor med försöksverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 35 för reservation 3 av Jan-Olof Ragnarsson och Ragnhild Pohanka. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 10 (arbetsmiljöavgift)

Utskottets hemställan bifölls med 219 röster mot 56 för reservation 4 av Gullan Lindblad m.fl.

Mom. 15 (lokal organisation för arbetslivsfondens verksamhet m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Sigge Godin och Barbro Sandberg – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (förtidspension av arbetsmarknadsskäl)

Utskottets hemställan bifölls med 241 röster mot 30 för reservation 6 av Jan-Olof Ragnarsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 22 (lönebidrag för förtidspensionerade)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (finansiering av arbetsmarknadsåtgärder med socialförsäkringsmedel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Gullan Lindblad m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (lokalt ansvar för rehabilitering)

Utskottets hemställan bifölls med 236 röster mot 32 för reservation 9 av Sigge Godin och Barbro Sandberg. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 27 (förnyelse av socialförsäkringen)

Utskottets hemställan bifölls med 245 röster mot 30 för reservation 10 av Karin Israelsson och Rune Backlund.

Prot. 1989/90:102
6 april 1990

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande SFU13

Mom. 1 (ansvarsfördelningen mellan riks-försäkringsverket och försäkringskassorna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Gullan Lindblad m.fl., *dels* reservation 2 av Karin Israelsson och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (överklagande av förvaltningsbeslut)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Karin Israelsson och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (jävssituationer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Sigge Godin och Barbro Sandberg – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (arvode till nämndledamöter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Karin Israelsson och Rune Backlund – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (pensionsbevis till förtidspensionär)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Sigge Godin och Barbro Sandberg – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (anslag till Allmänna försäkringskassor)

Först biträdades reservation 8 av Sigge Godin och Barbro Sandberg med 33 röster mot 30 för reservation 9 av Karin Israelsson och Rune Backlund. 211 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 7 av Gullan Lindblad m.fl. – som ställdes mot reservation 8 av Sigge Godin och Barbro Sandberg – genom omröstning med uppresning.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 160 röster mot 56 för reservation 7 av Gullan Lindblad m.fl. 56 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FIU25

Mom. 1 (förändrad finansieringsmodell för vissa investeringar)

Utskottets hemställan bifölls med 190 röster mot 84 för reservation 1 av Anne Wibble m.fl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (regler för finansiering av affärsverkens investeringar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Skatteutskottets betänkande SkU19

Mom. 3 (personnummer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Gösta Lyngå – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (överlämnande av förvaltningsuppgift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Rolf Kenneryd m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU29

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls

Mom. 3 (åtgärder för att effektivisera handläggningen av konkurrensärenden)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 103 för reservationen av Hadar Cars m.fl.

Näringsutskottets betänkande NU31

Mom. 1 (Sveriges geologiska undersökning)

Reservation 1 av Per Westerberg m.fl. bifölls med 144 röster mot 132 för utskottets hemställan.

Mom. 3 (medel för prospektering m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 16 för reservation 3 av Rolf L Nilson.

Mom. 5 (Mittnordenprojektet)

Utskottets hemställan bifölls med 220 röster mot 54 för reservation 4 av Per Westerberg m.fl.

Mom. 6 (riktlinjer och åtgärder för utveckling av gruvnäringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Rolf L Nilson – bifölls genom omröstning med uppresning.

Mom. 7 (den framtida prospekteringsverksamheten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Rolf L Nilson – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (gruvavfall i Falun och Garpenberg)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Rolf L Nilson och Lars Norberg – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (inventering av gruvavfallens miljöpåverkan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Rolf L Nilson och Lars Norberg – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (lagstiftning om återställningsarbeten)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 32 för reservation 9 av Rolf L Nilson och Lars Norberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 17 (omlokalisering av nämnden för statens gruvegendom)

Utskottets hemställan bifölls med 222 röster mot 46 för reservation 10 av Per-Ola Eriksson m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU32

Mom. 1 (oljeutvinning i Östersjön)

Utskottets hemställan bifölls med 241 röster mot 32 för reservation 1 av Rolf L Nilson och Lars Norberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (ändrade regler om tillståndsplikt för oljeborring)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Rolf L Nilson och Lars Norberg – bifölls med acklamation.

Utrikesutskottets betänkande UU14

Mom. 2 (anslag till Utrikesförvaltningen)

Utskottets hemställan bifölls med 202 röster mot 71 för reservation 1 av Margaretha af Ugglas m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 11 (samarbete med Baltikum och Central- och Östeuropa)

Först biträdades reservation 2 av Pär Granstedt och Birgitta Hambraeus med 33 röster mot 16 för reservation 3 av Bertil Måbrink. 227 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 231 röster mot 41 för reservation 2 av Pär Granstedt och Birgitta Hambraeus. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 29 (Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Margaretha af Ugglas m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (anslag till Information, studier och forskning om freds- och nedrustningssträvanden m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 5 av Margaretha af Ugglas m.fl., *dels* reservation 6 av Bertil Måbrink, *dels* reservation 7 av Marianne Samuelsson – bifölls med acklamation.

Mom. 43 (medel ur F 3-anslaget för utvärdering av samhällsansvaret i samband med de svenska vapensmugglingsaffärerna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Marianne Samuelsson – bifölls med acklamation.

Mom. 45 (inrättande av kunskapsbank för försvarsindustriell omställning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 10 av Pär Granstedt m.fl., *dels* reservation 9 av Margaretha af Ugglas m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 46 (anslag till Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 11 av Pär Granstedt och Birgitta Hambræus, *dels* reservation 12 av Bertil Måbrink – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att justitieutskottets betänkanden JuU24 och JuU25 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

6 § Anslag till domstolsväsendet

Föredrogs

justitieutskottets betänkande

1989/90:JuU24 Anslag till domstolsväsendet (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 2 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Trots att jag ännu inte har arbetat ens ett helt år som riksdagsman, har jag märkt den njuget och ovilja som ofta följer med medelsanslag så fort det rör sig om det rättsvårdande området. Medan man generöst – alltför generöst enligt min och den moderata riksdagsgruppens mening – öser bidrag över eller höjer anslag till områden som för statens del egentligen inte borde komma i åtanke allra först, har man från socialdemokratiskt håll varit ytterst återhållsam när det gäller medelsanslag till rättsområdet, detta trots att det borde räknas som ett av statens allra viktigaste fögderier.

I en rättsstat får inte rättstrygghet – varken för enskilda eller för juridiska personer – sättas i fråga på grund av medelsbrist. Likheter inför lagen och en känsla av att allt går rätt till och att alla instanser på ett kunnigt och rättvisande sätt behandlar ett ärende är den grundläggande tryggheten ett rättssamhälle skall kunna garantera alla sina medborgare.

I dag känner inte alla medborgare denna grundtrygghet – alltför många tvivelaktiga domar, som diskuterats i massmedia och som upprört sinnen, har avkunnats. Alltför många domar har ändrats från tingsrätt till hovrätt och/eller i högre instans.

Allt fler människor tvivlar i dag på domar som fälls av svenska rättsinstanser. Allt fler domar överklagas i dag, t.ex. till Europadomstolen. Detta är en farlig utveckling, och bara det faktum att rättssäkerheten satts i fråga borde vara nog för att genast ta itu med förändringar i akt och mening att återskapa tilliten till svenskt rättsväsende – som sedan århundraden tillbaka har åtnjutit respekt för såväl sina lagar som tillämpningen av dem.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till samtliga moderata reservationer i detta betänkande, och jag vill även kort kommentera varför vi moderater betraktar dem som så ytterst viktiga för rättstryggheten.

Såvitt gäller reservation 3, som rör notariemeriteringen, anser vi att frågan är för tidigt väckt, eftersom domstolsutredningen ännu inte har avslutat sitt arbete och det alltså inte är helt klart hur domstolsväsendet i stort kommer att gestalta sig i framtiden. Vi kan i alla fall redan nu säga att vi inte kan godta regeringens förslag om en avkortning av notariatiden.

Tingsmeriteringens betydelse kan inte överskattas. Det är genom den som de unga juristerna får en grundläggande skolning och erfarenhet av rättstillämpning och dömande verksamhet. Det är en erfarenhet som alltid är av stort värde – oavsett inom vilken sektor i samhället de senare kommer att verka.

Notariemeriteringen får alltså inte göras för kort, och den möjlighet till utbytestjänst hos åklagare som regeringen förordat tycker vi är särskilt olycklig, eftersom den skulle innebära att man bara får ett års tjänstgöring vid tingsrätt. Det är inte till fromma för rättssäkerheten att kvantitet sätts före kvalitet. Jag yrkar därför bifall till vad som framhålls i motion Ju405 av Allan Ekström.

Reservation 4 berör frågan om antalet nämndemän i domför sammansättning. Den 1 juli 1983 minskades antalet nämndemän i tingsrätten från fem till tre – utom i särskilt svåra fall där man redan från början torde kunna räkna med längre fängelsestraff. I sådana undantagsfall kan fem nämndemän kallas. Såväl Allan Ekström som Ewy Möller har i sina motioner krävt en återgång till de regler som gällde före 1983. Jag har själv varit nämndeman i många år, och det var min första tanke som riksdagsman att motionera i denna fråga. Men när jag fann att motionerna var väckta sedan flera år tillbaka, tyckte jag att det räckte om jag i justitieutskottet och i kammaren gav dem mitt fulla stöd.

Nämndens sammansättning i tingsrätten – nämnden utgör en del av vårt rättsarv – skall spegla det allmänna rättsmedvetandet och gängse värderingar i samhället. För detta behövs en större nämnd. Finansministern t.ex. ansåg för några år sedan, när man skulle inrätta de nya skattenämnderna, att fem

lekmän borde kallas. "Därigenom ökas möjligheterna att ge nämnden en mer allsidig sammansättning", påpekade han.

Hur kan riksdagens ledamöter motivera att en nämnd, som skall döma i brottmål och familjemål, skall ha en sammansättning som är svagare än den i t.ex. en skattenämnd?

Vad gäller mandattidens längd framhåller vi i reservation 5 vikten av att nämndemännen besitter tillräcklig erfarenhet av dömande verksamhet – en erfarenhet som man inte hinner förvärva på så kort tid som tre år, speciellt inte om tjänstgöringen sker mera sällan till följd av minskningen av antalet nämndemän vid de flesta tingsförrättningarna. Vi vill alltså ha en återgång till sex år. Detta vill vi ha även med den motiveringen att vi inte har jurysystem utan valda nämndemän vilka dessutom i dag har individuell rösträtt. En lagfaren domares röst väger i dag inte tyngre än en nämndemans. Jag menar att en nämnd bör vara enig för att betyda mer än domarens röst. Vi vill därför avskaffa den individuella rösträtten för nämndemän.

Vad gäller handläggningstiden i skattemål anser vi moderater nu tiden vara fullt mogen att föreskriva en tidsfrist inom vilken taxeringsbesvär senast skall vara avgjorda. Det är, herr talman, helt otillständigt att tiden för skattemål drar ut över många år. Vi anser att länsrättens beslut skall fattas senast andra året efter taxeringsåret. Vi är från moderat-, folkparti-, center- och miljöpartihåll helt överens om att handläggningstiderna måste förkortas. Jag är mycket förvånad över att socialdemokrater och kommunister inte delar vår uppfattning, eftersom detta är frågor av så stor betydelse för enskilda människor i vårt samhälle.

I årets budgetproposition har regeringen föreslagit en integration av försäkringsrätterna i tre av kammarrätterna. Försäkringsrätternas organisation har ju varit föremål för överväganden sedan år 1988. Bakgrunden var de stora svårigheterna att rekrytera och behålla domare och föredragande. Domstolsverket fick därför i uppdrag att analysera förutsättningarna för att på sikt samordna försäkringsrätterna med de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Frågan om försäkringsrätternas ställning har även behandlats i justitiedepartementets PM, Ds 89:2. Rapporten från domstolsverket och idéskissen från justitiedepartementet har remissbehandlats samtidigt. Flertalet instanser var positiva till en integrering mellan de allmänna förvaltningsdomstolarna och försäkringsrätterna. Däremot var meningarna delade när det gällde integration mellan försäkringsrätt och kammarrätt resp. försäkringsrätt och länsrätt.

Vi moderater delar justitieministerns uppfattning att anledningen till rekryteringssvårigheterna är försäkringsrätternas snäva målområde och ganska snäva och begränsade domarkarriär. Nu närmar vi oss emellertid en situation när det inte går att förhålla frågan om omorganisation längre. Vi måste försöka förbättra rekryteringsläget nu, och det är därför vi inte kan ställa oss bakom kravet på ytterligare granskning i domstolsutredningen. Man måste ta hänsyn till berörd personal och inte förhålla besluten ytterligare.

Vi anser alltså att en integration är av nöden och att den bör ske så snabbt som möjligt, men att integreringen bör ske med länsrätt och inte med kam-

marrätt, vilket föreslagits. Det finns både praktiska och principiella skäl som talar för en integration med länsrätten. Kammarrättsorganisationen är till att börja med inte anpassad till handläggning i första instans. Handläggningen skulle därför bli mycket dyrare än vad den är i länsrätten. Men det för oss tyngst vägande skälet är att vi bör upprätthålla instansordningsprincipen, dvs. att prövningen i första instans bör ske i länsrätt och överprövningen i kammarrätt.

Om man skulle förorda en integration med kammarrätterna nu och senare företa ytterligare en omorganisation som omfattar länsrätterna – det är faktiskt ett alternativ som man lämnar öppet i propositionen – så skulle ju det kunna komma att medföra nya svåra omställningar för all berörd personal. Vi moderater anser att den omorganisation som man nu genomför måste syfta till en permanent lösning för försäkringsrätternas del. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till det i motionen Ju411 förordade länsrättsalternativet och avslag på förslaget att överföra försäkringsrätterna till kammarrättsorganisationen samt på motion Ju412 vad gäller denna fråga.

Vi moderater har också i ett särskilt yttrande kommenterat motion Ju413 av Ulf Melin, där han begär kortare beslutsgång i hyresnämnd och bostadsdomstol. Vi delar helt uppfattningen i motionen att så långa handläggningstider som det här är fråga om inte är acceptabla. Vår slutsats är att det kommer att krävas ändringar i hyreslagstiftningen, varför vi ämnar ta upp frågan i ett annat sammanhang.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga moderata reservationer.

Anf. 3 KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! För att inte debatten i det här ärendet skall bli längre än vad som är nödvändigt vill jag redan nu säga att jag och folkpartiet helt och hållet ställer oss bakom reservationerna 10 och 11 och vad den tidigare talaren Birgit Henriksson har sagt.

Jag vill koncentrera mig på reservationerna 1 och 2. Tekniska hjälpmedel i domstolsväsendet: Det är utomordentligt viktigt att man använder de förbättrade metoder för ett arbetes utförande som den nya tekniken möjliggör. Det finns många rent praktiska skäl för detta men även andra. Ett skäl kan vara att rekrytering av personal på kontors- och kanslisidan kanske skulle underlättas väsentligt, om man hade tillgång till de tekniska vinningarna på kontorsarbetsområdet. Därför förvånar det oss i folkpartiet ganska mycket att det inte skall kunna bli enighet om att förbättra arbetsmiljön i vad gäller tekniska hjälpmedel inom domstolsväsendet. Jag yrkar bifall till reservation 1.

När det gäller delegering till domstolsbiträden av vissa arbetsuppgifter kan det nämnas att det har pågått en försöksverksamhet som man kan dra vissa erfarenheter av. På basis av dessa tycker vi i folkpartiet att det kunde vara på sin plats att man ser till att delegera vissa uppgifter inom domstolsväsendets organisation att utföras direkt av biträdespersonal. Sådana arbetsuppgifter skulle t.ex. kunna vara mål om äktenskapsskillnad. Man vinner naturligtvis en del genom att handläggningstiderna kan förkortas, men framför allt kan personal inom domstolsväsendet känna en stimulans. De får känna att de är

viktiga i organisationen och att de får göra ett, som de kanske uppfattar det, mera ansvarsfullt arbete.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 10 och 11.

Anf. 4 ANDERS SVÄRD (c):

Herr talman! Det är bra att regeringen har tillsatt domstolsutredningen, som skall se över domstolarnas uppgifter, arbets sätt och organisation. Centerpartiets förslag i motion 808 är därmed tillgodosett, men jag vill påpeka att regeringen borde ha vidtagit denna åtgärd – som centern upprepade gånger har föreslagit – för flera år sedan.

Problemen inom domstolsväsendet har länge utgjort fullt tillräcklig grund för att motivera denna parlamentariska kommitté. Vilka problemen är framgår av proposition och utskotts betänkande. Bland annat är ärendebalansökningen inom många områden oförsvärligt stor, och rekryteringen till domarbanan ger också anledning till stor oro.

I reservation 6 tar vi från centern upp frågan om nämndemannaersättningen. Vi anser att tiden, sedan länge, är mogen för att på detta område införa principen om lika lön för lika arbete. Den gällande ordningen innebär att den som inte kan redovisa förlorad arbetsförtjänst erhåller 300 kr. per arbetsdag för sin tjänstgöring. Tilläggsbeloppet vid förlorad arbetsförtjänst är maximerat till 350 kr. Ett problem är, som alla inser, att beloppen i båda fallen är låga, men den principiellt allvarigare frågan är att nämndemannauppdraget lönas olika. Arbetet och ansvaret är ju detsamma, oavsett om man är hemmafru, studerande, pensionär eller om man har ett arbete som ger löneinkomster. Jag yrkar alltså bifall till reservation 6.

Tillsammans med moderater och folkpartister har vi i centern i reservation 10 tagit upp frågan om handläggningstiden i skattemål. Vi anser att regeringen snarast bör komma till riksdagen med förslag, som innebär att tidsfristen bestäms så, att beslut i länsrätten skall fattas senast andra året efter taxeringsåret. Jag yrkar bifall till reservation 10.

När det gäller frågan om försäkringsrätternas organisation anser vi i centerpartiet att den frågan skall hänskjutas till domstolsutredningen. Regeringen och utskottsmajoriteten undantar socialförsäkringsmålen från domstolsutredningens arbete. Vi anser inte att detta är en bra avgränsning. Att integrera försäkringsrätterna med de allmänna förvaltningsdomstolarna får långtgående konsekvenser i just sådana fall som är föremål för överväganden i domstolsutredningen. Det är när det gäller socialförsäkringsmålen med hänsyn till de långa väntetiderna bråttom med en lösning av organisationsfrågan. Frågan bör ändå utredas tillsammans med övriga frågor som bearbetas av domstolsutredningen.

Till dess utredningen är klar bör regeringen vidta åtgärder för att säkerställa verksamheten vid försäkringsrätterna.

Herr talman! Jag yrkar avslutningsvis också bifall till reservation 11.

Anf. 5 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Det är inte så underligt att det är svårt att rekrytera nämndemän. Samtidigt som ansvariga inom regering och domstolar samt också justi-

tietskottets majoritet framhåller att det är viktigt med en kunnig och representativ nämndemannakår, säger åtminstone justitietskottets majoritet att den inte är villig att gå med på full ersättning för förlorad arbetsförtjänst och en kontinuerlig utbildning för uppdraget. Nödvändig information får nämndemannen bekosta själv. För nämndemän finns det "inget utrymme för arvodesbetalning vid information - - -. Framställningen avslås." Detta kärva besked fick lagman Bo Frank vid Gävle tingsrätt. Bo Frank hade hos domstolsverket ansökt om sammanträdesarvode för 21 nämndemän som deltog vid en informationsdag, anordnad av Gävle tingsrätt. Informationen gällde den nya påföljden "samhällstjänst", som en tid skall prövas i bl.a. Gävle. Om man som nämndeman har ambitionen att informera sig som t.ex. i det här fallet om en ny påföljd som skall ligga till grund för domen, krävs det att man deltar helt utan ersättning, även om det innebär inkomstbortfall.

Herr talman! Lekman innebär att man inte är fackman, men det får inte betyda att man är helt okunnig inom det aktuella fackområdet. Utskottsmajoriteten anser att någon organiserad eller permanent utbildningsverksamhet inte är lämplig, eftersom man är rädd för att nämndemännen då inte längre förblir lekmän. Det skulle syfta till en juridisk utbildning. Detta resonemang är både befängt och absurt. Det tar minst tio år att utbilda sig till domare. Vad vpk kräver är att årets lyckade satsning på utbildning skall permanentas. Den utbildning som nämndemän har fått genom det anslag som tillfördes i fjolårets budget har inneburit ungefär en dags utbildning. Menar verkligen utskottsledamöter här i kammaren, att om nämndemännen får en dags utbildning varje år, skulle det syfta till en juridisk utbildning?

Som även utskottet uttalar bedriver Nämndemännens riksförbund förutom rent fackliga studier även utbildningsverksamhet. Det kan, som exempelvis i Örebro län lördagen den 21 april, handla om Trakasserier av och övergrepp mot kvinnor.

Denna utbildningsverksamhet är mycket viktig, och Nämndemännens riksförbund måste ges möjlighet att fortsätta med den. Lekmännen offrar här en lördag för en utbildning som man anser sig behöva.

Herr talman! Vpk anser att nämndemän skall ha ersättning för förlorad arbetsförtjänst enligt principen att arvodet skall motsvara sjukförsäkringersättning plus 10 %. Vi anser även att nämndemän skall kunna få utbildning i organiserad form genom tingsrätterna. För detta behövs pengar. Vi föreslår att 1 600 000 kr. tillförs domstolsverket för detta ändamål.

Nämndemannaföreningen har framfört att man har ekonomiska problem. För att det inte skall inverka på utbildningsverksamheten föreslår vi ett anslag av 100 000 kr.

Jag yrkar därmed bifall till reservationerna 7 och 8 och i övrigt till utskotts-
betänkandet.

Anf. 6 KENT LUNDGREN (mp):

Herr talman! Miljöpartiet är med på två reservationer, nr 9 och 10, som jag yrkar bifall till.

Reservation 9 handlar om säkerhetssal i Svea hovrätt. Bakgrunden är att den säkerhetssal som finns i Stockholm är provisorisk. Den är nästan hundra procentigt belagd, och den ligger i Stockholms tingsrätt. Det innebär att

när hovrätten, som också är en överbelagd domstol, behöver tillgång till denna sal, måste man gå över till tingsrätten. Det är inte rationellt. Det innebär att man inte kan använda de dödttider, som det alltid blir i en rättegång, till annat arbete.

Regeringen har nu beslutat att man skall satsa på en ny säkerhetssal som uppfyller alla kända krav. Den skall läggas i tingsrätten. Kvarstår fortfarande att hovrätten inte har någon säkerhetssal. Hovrätten är dessutom ganska trångbodd totalt sett med små salar och besvärliga arbetsförhållanden.

Regeringskansliet påstår enligt uppgift att den nyplanerade salen skall täcka det behov som finns i Stockholmsområdet. Jag tillåter mig att starkt tvivla på det.

Utskottet konstaterar litet slarvigt att man därmed tycker att frågan är löst. Då finns det inte anledning att göra någonting mer. Lokaliseringen lägger man sig inte i.

Eftersom vi är det enda parti som har något yrkande finns det ingen anledning att gå i clinch om detta. Vi vet väl att regeringen läser våra motioner ordentligt. Man har nu ett år på sig att komma till en annan uppfattning. Annars kommer under allmänna motionstiden som ett brev på posten en ny motion om säkerhetssal i Svea hovrätt.

Reservation 10 handlar om handläggningstiderna i skattemål. Utskottet konstaterar att man med hjälp av de nya taxeringsbestämmelserna kommer att få ned handläggningstiderna.

Fromma önskningar har vi sett ofta i denna kammare. Verkligheten blir inte alltid sådan.

Jag tycker det är ganska fantastiskt att man inte vågar sätta upp målsättningar som vore mer eller mindre självklara för att upprätthålla någonting som liknar rättssäkerhet och vettig behandling av folk.

Jag föreställer mig att samtliga partier kommer tillbaka även på denna punkt om inte de nya taxeringsbestämmelserna leder till det som regeringspartiet och socialdemokratiska riksdagsgruppen påstår här.

Herr talman! Jag yrkar bifall ånyo till reservationerna 9 och 10.

Anf. 7 ULLA-BRITT ÅBARK (s):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till justitieukskottets hemställan i betänkandet om anslag till domstolsväsendet och därmed också yrka avslag på samtliga reservationer.

Man kan väl lugnt säga att i stort är partierna överens om hur domstolsväsendet skall fungera. Vi är också överens om att det skall fungera bra. Birgit Henriksson tog nära till storsläggan, måste jag säga, när hon inledde sitt anförande här i kammaren med att säga att vi socialdemokrater öser bidrag över allting annat än rättsväsendet. Det vill jag på det bestämdaste protestera emot.

I kammaren här skall man bl.a. diskutera polisväsendet som fått stora resurser detta år, men den diskussionen kommer litet längre fram. Inte heller domstolarna har varit indragna i de allmänna besparingsåtgärder som drabbat andra områden.

Några kommentarer till vad andra har sagt. Kjell-Arne Welin talade om

att det är viktigt att förbättra arbetsmiljön. Det försöker vi också göra. Vi har faktiskt anslagit de medel som domstolsväsendet kan använda när det gäller datorisering. Förhoppningsvis skall det bli bättre så att de kan göra mer, och då får domstolarna också mer resurser.

Anders Svärd och Berith Eriksson har varit inne på frågan om nämndemannaersättningen. Den behandlades förra året då den höjdes. Vi finner ingen anledning att göra det nu igen. En utredning har kommit med förslag som är på remiss. Vi får se vad den innehåller när den kommer till vårt utskott.

Kent Lundgren talade om säkerhetssalen. Det står mycket utförligt redovisat i betänkandet att man givit byggnadsstyrelsen i uppdrag att påbörja arbetet med en säkerhetssal i Stockholm. Därigenom tillgodoses de krav som Kent Lundgren framfört.

Frågan om lokaliseringen tycker inte jag att utskottet skall lägga sig i. Det vore ungefär samma sak som att lägga sig i vilka fängelser och andra anstalter som skall byggas i Sverige. Det får ankomma på regeringen att besluta om detta.

Förhoppningsvis slipper vi därmed få en motion som ett brev på posten, som Kent Lundgren sade.

Med detta vill jag ånyo yrka bifall till betänkandet.

Anf. 8 BIRGIT HENRIKSSON (m) replik:

Herr talman! Ulla-Britt Åbark sade att vi är i stort sett överens. Hon tyckte jag tog till storsläggan när jag uttryckte mitt missnöje med skötseln av rättsväsendet. Men det har faktiskt hänt alldeles för många saker som har stört rättsordningen.

Man halverade t.ex. fängelsetiderna av besparingsskäl. Då stämde inte dom överens med tid som straff skulle vara. Det satte många domstolar i bryderi.

Man införde t.ex. samhällstjänst, men bara på några ställen. På det viset har vi inte längre likhet inför lagen överallt i vårt land. Det är sådana saker som jag menar är mycket allvarliga.

När det gäller ersättningen till nämndemännen är det sant att den uppjusterades förra året. Men samtidigt vill jag säga att detta är en belysande fråga. Vpk och socialdemokraterna har tyckt att ersättning många gånger är viktigare än själva rättssäkerheten. Tidigare var nämndemannauppdraget ett hedersuppdrag. Någon som allmänheten satte tillit till blev vald att företräda allmänheten i våra domstolar. Det minst viktiga är alltså egentligen arvoderingen. Det viktigaste är rättssäkerheten.

Anf. 9 KENT LUNDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Ulla-Britt Åbark att det är riktigt att utskottet inte skall lägga sig i lokalisering o.d. Felet är bara att utskottet inte svarar på det som motionen gäller. Motionen gäller nämligen en säkerhetssal till, inte den som finns på tingsrätten i dag, eller den som nu skall tillkomma på tingsrätten.

Om man avser att behålla den provisoriska salen på tingsrätten också, trots att man bygger en ny sal, är det klart att man kapar av köbildningen.

Men vi brukar ju räkna med att har man mellan 80 och 85 % beläggning på våra fängelser, så är det väldigt svårplanerat. Högre får man alltså inte gå. Dagens säkerhetssal, den provisoriska, är nästan belagd till 100 %. Alltså finns det köbildning, och planeringssvårigheterna blir då stora. Vad motionen begär är en säkerhetssal till, inte en förbättring av den redan beslutade.

Anf. 10 BERITH ERIKSSON (vpk) replik:

Herr talman! Representationen kan aldrig bli vad man önskar, om inte nämndemännen får ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Jag vill säga till Birgit Henriksson att man inte kan leva på ett hedersuppdrag. Särskilt om man får inkomstbortfall, skall man känna det så hedersamt att man skall kunna ta den ekonomiska förlusten.

Men jag fick inget svar från Ulla-Britt Åbark när det gällde fortbildning för nämndemän och de pengar som utskottet anser att de inte skall ha.

Anf. 11 TALMANNEN:

Jag vill erinra om att replikskiftet gäller Ulla-Britt Åbarks anförande. Men jag ville ge Berith Eriksson möjlighet att bemöta de synpunkter som Birgit Henriksson framförde.

Anf. 12 ANDERS SVÄRD (c) replik:

Herr talman! Ulla-Britt Åbark buntade ihop centerns ståndpunkt med vpk:s i frågan om nämndemannaersättningen. Jag vill i all stillsamhet bara påpeka att det trots allt finns en skillnad.

Huvudpöängen i reservationen från centerpartiets sida är att vi anser att det skall vara lika lön för lika arbete. I och för sig är det ett problem, sade jag, att ersättningarna är låga. Vi har inte föreslagit några höjningar, men vi vill ha lika lön för lika arbete. Vad man skall få i ersättning för att vara nämndeman skall inte vara beroende av om man har en inkomst förut. Det är ett viktigt uppdrag i sig, och det bör vara lika lön.

Anf. 13 KJELL-ARNE WELIN (fp) replik:

Herr talman! Ulla-Britt Åbark säger att man så långt det är möjligt har tillgodosett behovet av tekniska hjälpmedel inom domstolsverket. Jag tror faktiskt att detta är fel. De datorer som skulle användas av kanslipersonalen måste man ju kunna få plats med, så att arbetet underlättas för dem som skriver ut domar osv. De skall inte behöva skriva samma sak gång efter annan. Datorer borde finnas till varje kanslianställd inom domstolsväsendet.

Jag förstår inte, Ulla-Britt Åbark, vad det är som skulle förhindra att domstolarna tar emot mer tekniska hjälpmedel, och jag skulle vara tacksam om Ulla-Britt Åbark kunde tala om det för mig. Jag har alltså svårt att se vad det skulle finnas för hinder.

Anf. 14 ULLA-BRITT ÅBARK (s) replik:

Herr talman! Jag förstod inte riktigt Birgit Henriksson, när hon sade att samhällstjänst inte är detsamma som likhet inför lagen. Om jag missuppfattade her jag om ursäkt, men annars kunde jag kanske få en förklaring.

När det gäller allsidigheten tycker jag att det är viktigt att vi får en så allsi-

dig kader av nämndemän som möjligt. Det är den viktigaste frågan, tror jag. Sedan kan jag i och för sig hålla med Berith Eriksson om att man inte kan leva på ett hedersuppdrag.

Berith Eriksson tog också upp frågan om utbildning och information. Vi har skrivit ganska mycket om det i betänkandet, och jag tycker att det är en bra och utförlig beskrivning av vad som har hänt. Förra året fick man exempelvis 5 milj. kr. till en bred informationsinsats för nämndemännen.

Det är, som det står i betänkandet, ett uppdrag för domstolarna att se till att man som nämndeman får en bra utbildning, samtidigt som man inte skall bli jurist på denna utbildning. Man skall fortfarande vara lekman – det är också utomordentligt viktigt.

När det gäller Kjell-Arne Welins påpekande om tekniska hjälpmedel, står det faktiskt i betänkandet att man anskaffar sådana hjälpmedel i den takt som är möjlig. Jag kan alltså inte hänvisa till någonting annat än det vi har skrivit i betänkandet.

Anf. 15 BIRGIT HENRIKSSON (m) replik:

Herr talman! När jag talade om samhällstjänsten, menade jag det sätt på vilket man införde den. Det har redan uppstått turbulenser i vårt samhälle. I en kommun har man för ett brott dömt till fängelse, utan att man har haft något alternativ. I grannkommunen har man för exakt samma brott dömt till samhällstjänst, och när möjligheten till samhällstjänst förverkats har man inte dömt till fängelse utan tillämpat den konstruktion som infördes här i höstas.

Jag menar att detta skapar ojämlikhet inför lagen, eftersom lagen då inte tillämpas lika för alla medborgare i Sverige. Även lagmän har klagat på detta, bl.a. en av dem som satt till doms i ett av försöksområdena. Han ringde, och vi hade ett samtal där han sade: "Hur skall jag kunna döma till samhällstjänst när t.o.m. ett nästan lindrigare brott renderar fängelse i grannkommunen?"

Sådana här nyheter, som införts och som man inte tillämpar fullt ut under hänvisning till penningbrist, är enligt min mening ett samhälleligt ont. Vi bör inte agera på detta sätt.

Anf. 16 BERITH ERIKSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det som jag tog upp först, angående avslag på ansökan om sammanträdesarvode för nämndemän i Gävle, visar ju hur det är ställt med pengar för utbildnings- och informationsbehov. Men vad vi kräver i vår reservation är att en organiserad fortbildning för nämndemän skall komma till stånd, en fortbildning av den typ som man har haft i år.

I betänkandet står att någon mer organiserad eller permanent verksamhet som syftar till en egentlig juridisk utbildning för nämndemännen kan inte anses lämplig. När jag läste detta kom jag spontant att tänka på att man år 1905 i riksdagen fattade beslut om att det skulle byggas skolkåtor. Man ansåg att man inte kunde ta in samebarnen i vanliga hus, för då skulle de inte vilja syssla med renskötsel längre. De skulle bara få nödig utbildning i att läsa, skriva och räkna – annars skulle utbildningen inverka på deras näring.

Detta är ungefär samma sak. Om nämndemännen skall få en organiserad

och kontinuerlig fortbildning, kan vi inte i rimlighetens namn säga att det syftar till en juridisk utbildning – det är ju att underskatta den juridiska utbildning som vi har i dag.

Anf. 17 KJELL-ARNE WELIN (fp) replik:

Herr talman! När det står i betänkandet att man skaffar teknisk utrustning i den takt som är möjlig, förmodar jag att den enda begränsningen är de ekonomiska ramarna. Jag har utomordentligt svårt att förstå varför det inte skulle vara möjligt att skaffa teknisk utrustning. Denna utrustning tar ju inte större plats än den redan befintliga. Om man ersätter det som är ur tiden med något som är i tiden i tekniskt hänseende, borde det vara helt möjligt när inte platsen utgör någon begränsning. Jag har därför, Ulla-Britt Åbark, utomordentligt svårt att förstå att det skulle finnas något annat hinder än just de ekonomiska ramarna. Jag och övriga i folkpartiet anser att det är av stor vikt att den tekniska arbetssituationen i domstolarna förbättras.

Anf. 18 KENT LUNDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag fick inget svar av Ulla-Britt Åbark. Hon hörde kanske inte vad jag sade. Jag skall därför upprepa det. Vad vi i miljöpartiet begär i vår motion är en ny säkerhetssal, dvs. ytterligare en, i Stockholmsområdet. Regeringskansliet påstår att den som nu byggs skall räcka till för att täcka Stockholmsområdet. Vi brukar ta till oss domstolsfolk då och då och lyssna på vad de har att säga. Och jag har lyssnat på domstolsfolk även i detta fall, och jag anser att regeringskansliet har fel. Därför kommer min motion, om inte något händer, som ett brev på posten.

Anf. 19 ULLA-BRITT ÅBARK (s) replik:

Herr talman! Om jag har förstått Birgit Henriksson rätt menar hon att det är fel att vi har infört samhällstjänst, eftersom den inte fungerar i alla kommuner. Men det var ju faktiskt en försöksverksamhet, och vi får hoppas att Birgit Henriksson och övriga moderater så småningom kommer att ändra uppfattning.

Till Berith Eriksson vill jag säga att man kanske i och för sig kan jämföra alla grupper, och då kan man ju också jämföra med samerna på det sätt som Berith Eriksson gjorde, dvs. att de inte skulle få utbildning. Men nu är det inte som Berith Eriksson säger. Följande står faktiskt i betänkandet:

”Medel för nämndemännens utbildnings- och informationsbehov anvisas över domstolsverkets budget. Vissa medel återstår också av 1988 års tilläggsanslag.”

Det finns alltså pengar. Men vpk anser tydligen att budgeten skall öka.

Jag vill än en gång hänvisa Kjell-Arne Welin till det som står på s. 4 i betänkandet. Där anges orsakerna till att denna tekniska service inte kan göras bättre och snabbare än i dag.

Jag yrkar fortfarande avslag på alla reservationer och bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Talmanen anmälde att Birgit Henriksson och Berith Eriksson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 20 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Den i särklass största frågan som vi faktiskt har att ta ställning till i riksdagen i dag gäller försäkringsrätterna och deras placering i domstolssystemet. Jag tycker att den frågan har blivit alldeles för litet debatterad med tanke på den avgörande betydelse den får både för försäkringsrätterna och för kammarrätterna.

I årets budgetproposition har regeringen föreslagit en integration av försäkringsrätterna i de tre kammarrätterna. Domstolsverket utredde denna fråga på regeringens uppdrag, och domstolsverket ansåg att tiden nu var inne för att handläggningen av socialförsäkringsmålen skulle flyttas över till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Domstolsverket redovisade sitt uppdrag och ansåg att lösningen att föra socialförsäkringsmålen vidare till den vanliga instanskedjan i de allmänna förvaltningsdomstolarna, dvs. länsrätt, kammarrätt och regeringsrätt, var den lämpligaste. Men domstolsverket ansåg också att socialförsäkringsmålen vid övergången i en första etapp kanske bäst skulle höra hemma i ett fåtal länsrätter.

Under 1989 utarbetades en idéskiss av tjänstemän på justitiedepartementet. I denna idéskiss, som egentligen handlade om domstolsväsendets framtida organisation, pekade man bl.a. på att socialförsäkringsmålen skulle tillföras kammarrätterna.

Vid remissbehandlingen av denna idéskiss framförde regeringsrätten och de tre kammarrätterna åsikten att socialförsäkringsmålen skulle kunna överklagas direkt, från socialförsäkringsnämnden till något annat ställe. De avstyrkte alltså förslaget i idéskissen. De menade att detta förslag inte var förenligt med kammarrättens uppgift och inte heller med dess verksamhetsformer eller med målens beskaffenhet, dvs. att de gick direkt från en försäkringsnämnd till kammarrätterna.

Länsrätten i Stockholm angav i sitt remissvar att det var rimligt att försäkringsrätterna skulle integreras med länsrätterna.

Efter denna remissomgång beslutade regeringen att en parlamentarisk utredning skulle tillsättas. Direktiven till denna parlamentariska utredning är faktiskt en ganska intressant läsning. Där kan man läsa att denna utredning skall se över principer, t.ex. att tyngdpunkten skall ligga i första instans, att det skall vara en lokal förankring av målen, att det skall vara ett starkt lekmannainflytande och att det skall vara en renodling av domstolsinstanserna. Man menar att det skall ske en översyn av instansordningarna så till vida att den första domstolsprövningen skall ske i tingsrätt eller länsrätt. Och det har sagts att kostnadsmedvetandet skall vara stort.

Detta är några av de viktigaste principerna då det gäller domstolsutredningens arbete.

I budgetpropositionen understryks ytterligare att regeringen anser att det är viktigt att domstolsutredningen skall se över instansordningarna. Men trots regeringens egenhändigt tillsatta utredning med dessa principer och trots det som står i budgetpropositionen om instansordningen lägger regeringen fram ett förslag enligt vilket man går förbi domstolsutredningen och inte har en logisk lösning i enlighet med sina egna förslag, utan man flyttar försäkringsrätterna rakt in i kammarrätterna och går förbi första instans. Till yttermera visso säger regeringen för säkerhets skull i budgetpropositionen

att den senare kanske kan tänka sig en annan ordning. Med andra ord menar regeringen att den nu skall flytta in försäkringsrätterna i kammarrätterna. Kammarrätterna skall alltså avgöra socialförsäkringsmålen, och länsrätterna skall hoppas över. Men senare anser regeringen ändå att något kanske skall göras åt detta.

För alla de människor som arbetar med dessa frågor är det en mycket konstig ordning att de först får vara med om en förändring och sedan kanske får vara med om en annan. Jag kan inte förstå att man, när man redan vet att det skall bli en annan ordning, inte låter den andra ordningen ske redan nu eller i varje fall låter domstolsutredningen, som har fått i uppdrag att se över instansordningen, också se över dessa frågor.

Man kan konstatera att socialförsäkringsmålen i dag är ca 9 000. Samtidigt som domstolsutredningen har i uppgift att försöka minska antalet mål i kammarrätterna flyttar man med hjälp av försäkringsdomstolarna 9 000 mål till kammarrätterna.

Om man skulle tänka sig en ordning där man i stället går via länsrätt, kan man utgå från att det stora flertalet mål skulle stanna i länsrätterna och att det kanske i stället skulle bli 2 500 mål som skulle passera vidare till kammarrätten. Då skulle dessa 2 500 mål som i dag avgörs i överförsäkringsdomstolen kanske minska till 500.

Det finns alltså ingen rim och reson i regeringens förslag. Detta är en mycket stor och viktig fråga. Jag tycker att vi borde ha debatterat den avsevärt mycket mer innan riksdagen går till att fatta beslut i ärendet.

Jag yrkar bifall till reservation 11, som jag tycker innebär den logiska och riktiga lösningen av frågan.

Anf. 21 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Britta Bjelle beskriver i stort sett samma bakgrund som jag gjorde i mitt anförande när jag talade om försäkringsrätternas integration. Jag påpekade också att vi inte har så mycket tid och att vi med tanke på personalen måste vara redo att fatta beslut. Idéskissen från justitiedepartementet och domstolsverkets utredning har varit samtida remisser. Med anledning av dessa borde vi för personalens skull kunna fatta beslut.

Såvitt jag förstår är Britta Bjelle också mot att flytta målen över till kammarrätten. Det är precis vad vi moderater har sagt. Vi säger att det för oss tyngst vägande skälet att upprätthålla instansordningsprincipen, dvs. att prövning i första instans bör ske i länsrätten och överprövning i kammarrätten, är att vi då flyttar målen till länsrätten. Om jag uppfattar Britta Bjelle rätt var detta precis vad också Britta Bjelle ansåg vara det lämpligaste och bästa.

Jag har tidigare hört att man från folkpartihåll talat om att det brådskar, att vi egentligen inte har tid att vänta och att vi måste ta ställning nu. Då förstår jag inte varför man vill ytterligare utreda frågan, när utredningar redan är gjorda.

Jag yrkar än en gång bifall till reservation 12 i det här ärendet.

Anf. 22 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Skälet till att vi i folkpartiet tycker att det är rimligt att domstolsutredningen får i uppdrag att studera denna fråga mer är att det finns en del komplikationer. Skall dessa mål gå till samtliga länsrätter på en gång, eller skall de gå till ett fåtal länsrätter? Var skall man göra av personalen? Skall den spridas över hela landet, eller skall den vara samlad med den kompetens som onekligen finns i försäkringsrätterna i dag och därmed flytta försäkringsrätterna in i några enstaka länsrätter? Gör man det kan effekten bli att en länsrätt i sig blir en oerhört liten avdelning. Den nuvarande länsrätten kan bli en liten avdelning, därför att en stor försäkringsdomstol flyttas in i länsrätten. Det finns alltså många svåra frågor där jag åtminstone från folkpartiets synpunkt inte är alldeles säker på vad som är det bästa. Man har ju tillsatt en domstolsutredning, vars huvudsyfte är att se till att de flesta målen avgörs i första instans, länsrätt eller tingsrätt, och har till uppgift – jag redogjorde för de olika principerna – att se på kostnadsansvaret och annat. När en utredning finns tycker jag att den också skall få chans att titta på en av de största förändringar som för närvarande sker inom domstolsväsendet.

Anf. 23 BIRGIT HENRIKSSON (m) replik:

Herr talman! Vi från moderat håll menar att frågan är så pass utredd, att när vi i dag väl har fattat ett principbeslut, kan man i lugn och ro och med den personal som vet vad det innebär för framtiden, omorganisera på bästa sätt.

Anf. 24 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår inte varför Birgit Henriksson och jag debatterar. I princip har vi samma inställning, nämligen att man måste börja i en annan instans. Varför skall vi fatta ett principbeslut och låta andra utreda hur det skall gå till? Det vore väl rimligt att låta den domstolsutredning som är parlamentariskt tillsatt och vars uppgift är just att se på instansordningen låta göra det, i stället för att fatta något slags principbeslut nu och sedan låta andra se på samma fråga.

Anf. 25 ULLA-BRITT ÅBARK (s):

Herr talman! Det lät på Britta Bjelle som om vi inte hade diskuterat denna fråga. Jag vill då bara påpeka att vi faktiskt hade en utfrågning i ärendet med företrädare för kammarrätten och försäkringsrätterna som lade fram sina synpunkter. Försäkringsrättens organisation har varit föremål för överväganden sedan 1988. Då borde vi alltså kunna fatta beslut snart. Frågan har varit ute på remiss. Så nog tycker jag att frågan är tillräckligt behandlad.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 26 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Till Ulla-Britt Åbark vill jag säga: Om man tycker att en stor och genomgripande förändring som sker med försäkringsrätten är nog debatterad därför att man 1988 började diskutera frågan och att man efter två år är mogen att fatta beslut, måste jag säga att två år ur mitt perspektiv inte är så lång tid. Bortsett från det, finns det ju inga klara lösningar. Det är

detta som är intressant. Kammarrätten, regeringsrätten och personalen som har att göra med dessa frågor inom andra områden är tveksamma till vilket som är den bästa lösningen. Kammarrätten har påpekat att den i stort sett förmodligen inte kommer att kunna tillhandahålla föredraganden. Där finns väldigt stora rekryteringsproblem som är komplicerade och svårlösta. Hur kan man då i det läget säga att frågan är färdigdebatterad när det råder delade meningar och man egentligen inte ens vet om kammarrätten klarar av situationen? Just av det skälet tycker jag att den parlamentariska utredning som har fått sina principer fastlagda, enligt vilka regeringen ändå tycker att man framöver skall arbeta i socialförsäkringsmål, även om just inte i dag, skall få arbeta. Att nu fatta ett beslut för att ta upp frågan om två år igen verkar inte vara någon särskilt god eller logisk lösning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 8 §.)

7 § Domarbanan

Föredrogs
justitiekammarens betänkande
1989/90:JuU25 Domarbanan (prop. 1989/90:79).

Anf. 27 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! I det betänkande JuU25 som vi nu skall diskutera om domarbanan behandlas en proposition i samma ämne som bygger på en departemental utredning med namnet "Domarbanan – Utbildning och meritvärdering" som fick sina direktiv under 1988.

Frågan om domarutbildningen och tillsättning av domare är en central fråga i rättssystemet. Stor del av rättstryggheten vilar på att domarens skicklighet och oväld inte kan eller får ifrågasättas. Domaren är domstolens och rättens yttersta spjutspets personifierad. Över dennes kunskap och kompetens får inga tvivel resas. Till domaren har den tilltalade, målsägaren och andra aktörer i domstolen att fästa sin tillit. Domaren blir därför centralgestalten som leder processen och fattar de strategiska besluten under processens gång.

Från moderat håll har vi under ett antal år understrukt detta förhållande och menar att domarens särställning i rättsstaten rimligen bör föranleda att utbildningen, meritvärderingen och inte minst tillsättningen av domare bör ägnas alldeles särskild uppmärksamhet. Vi välkomnade därför utredningen och propositionen. Resultatet blev dock inte det vi hade förväntat oss, varför vi har ett antal reservationer fogade till betänkandet.

Regeringsförslaget innehåller en klar markering att skicklighet skall fälla avgörandet vid tillsättning av domare. Det finns dock flera oklarheter som enligt vår mening bör hänskjutas till den pågående domstolsutredningen. Ett riktmärke bör vara att det s.k. kallelseförfarandet skall upphöra.

Målet bör vara att få till stånd ett tillsättningsförfarande som garanterar

domarens oväld och självständighet i förhållande till såväl statsmakterna som parter och andra intressenter.

Tillsättningsförfarandet har ett starkt samband med domarutbildningen och andra med domarkarriären sammanhängande frågor, som också tas upp i propositionen. Även dessa, tycker vi, bör hänskjutas till domstolsutredningen. Detta är innehållet i reservation 1, till vilken jag yrkar bifall.

I propositionen föreslås att tjänsteförslagsnämnden skall utökas med en representant för TCO-S. Det är egendomligt att regeringen förutsätter att just TCO-S har den person eller de personer inom sina led som kommer att tillföra nämnden just den kunskap som nämnden behöver. Finns det något annat motiv, är detta motiv enbart avsett att undergräva syftet med nämndens verksamhet.

Vi avvisar bestämt en utökning med en facklig representant, eftersom vi tror att exempelvis Advokatsamfundet har en betydligt större kunskap och större kompetens än TCO-S. Man kan fråga sig varför just TCO-S skall ha en ledamot med i nämnden. Det vore intressant att av regeringens företrädare här i kammaren få en analys av detta val.

I reservationerna 4 och 6 diskuterar vi moderater kompetensutökningen i tjänsteförslagsnämnden. Jag yrkar bifall till dessa reservationer.

Herr talman! För att korta debatten vill jag slutligen bara anmäla att vi moderater i reservation 9 tar upp frågan om förtroende för rättsväsendet och i reservation 10 frågan om domares anställningsvillkor. Jag yrkar bifall också till dessa reservationer.

Anf. 28 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Domstolarna utgör hörnstenarna i vårt rättssamhälle. Därför är det allvarligt att det på senare år har varit mycket svårt att rekrytera unga kvalificerade jurister till domarbanan. Vid några hovrätter har det rent av inte funnits några kompetenta sökande. Av dem som ändå har sökt sig till domarbanan är det alltför många som efter en tid hoppar av.

Orsakerna till detta är naturligtvis många – dessutom är det inte lätt att göra något åt dessa: jämförelsevis dåliga löner, karriärens utformning, dålig arbetsmiljö, familjesociala skäl osv.

Avhoppet går ut över allmänheten, de rättssökande medborgarna. Ärendehögarna växer, och den tid som det tar att få ett mål avgjort blir alltför lång. Rättssäkerheten kan alltså inte upprätthållas!

I den proposition från regeringen om domarbanan som vi nu behandlar föreslås en del förändringar som vi i folkpartiet länge har efterlyst. Vi tycker därför att det är bra att sådana nu kommer. Det handlar t.ex. om att skickligheten skall sättas främst vid tillsättning av ordinarie domartjänster. Det handlar också om den förkortade och sammanhållna domarutbildningen. Men vi har fortfarande ett par invändningar mot regeringsförslaget, vilka vi redovisar i två reservationer – reservationerna 5 och 8.

Reservation 5 gäller den s.k. tjänsteförslagsnämnden, som föreslås få ytterligare en ledamot som skall representera domstolarnas kanslipersonal. Det låter rimligt. Också vi i folkpartiet menar alltså att det är rimligt att denna personal får vara med i nämnden. Men i nämnden finns det redan nio ledamöter. Ytterligare en ledamot skulle göra nämndens arbete otympligt.

Vi ser alltså gärna en representant för kanslipersonalen i nämnden. Men utöka inte för den skull antalet ledamöter i nämnden! Det räcker, som sagt, med nio ledamöter.

Med reservation 8 söker vi råda bot på de avhopp från domarbanan bakom vilka det finns familjesociala skäl. Vi vill att hela domarutbildningen skall förläggas till en hovrätt eller till en större tingsrätt. Man skulle då slippa kringflyttningen mellan tingsrättsstäderna med alla de olika sociala besvär som denna för med sig.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 5 och 8 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 29 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Vi i vänsterpartiet kommunisterna anser att det är av ytterst stor vikt att kunniga och omdömesgilla jurister söker sig till domarbanan.

Vpk stöder i väsentliga delar de ändringar som föreslås i propositionen. Domare skall alltså i första hand tillsättas efter en skicklighetsbedömning, och den s.k. börjedagsregeln skall slopas.

Däremot delar vi inte utskottsmajoritetens åsikt att de högsta domartjänsterna, de s.k. rådstjänsterna, skall tillsättas efter ett kallelseförfarande. Vi anser att även dessa tjänster skall kungöras lediga och att tjänsteförslagsnämnden även när det gäller dessa tjänster skall få göra en skicklighetsbedömning.

Med nuvarande ordning kan farhågor och diskussioner uppstå om politiska utnämningar. Vi anser därför att tilltron till rättsväsendet skulle öka med ett mera öppet och demokratiskt tillsättningsförfarande beträffande rådstjänsterna.

Ledighet för vård av barn skall enligt utskottsmajoriteten inte räknas som en merit. Man anser att det skulle leda för långt.

Men under den tid då en kvinnlig aspirant, fiskal eller assessor är hemma för vård av barn förkovrar sig hennes manliga kolleger på något av de områden som räknas som en merit vid tjänstetillsättning. Det handlar inte bara om att få räkna föräldraledigheten som arbetad tid vid beräkning av förtjänst, eftersom det är meriterna, skicklighetsbedömningen, som i första hand räknas.

Vi anser att framför allt vård av barn är en erfarenhet som är väl så utvecklande för personen i fråga som motsvarande tid är för exempelvis en tjänsteman inom socialvården.

Tjänsteförslagsnämnden skall utökas med en facklig representant, och det tycker vi är bra. En domare har ju flera funktioner, och alla bör belysas vid en skicklighetsbedömning. En domare är alltså domare bland andra domare och även arbetsledare för kanslipersonalen. Men en domare skall även möta enskilda människor som inte behärskar domstolarnas regler och språk, människor som är helt utlämnade till domarnas skicklighet i en annan betydelse än den som diskuteras i fråga om skicklighetsbedömningen. För att en skicklighetsbedömning skall vara komplett skall, menar vi, en representant för allmänheten ingå i tjänsteförslagsnämnden och kunna delta vid bedömningen av en domares meriter.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 3. Framför allt reservation 3 inne-

håller egentligen mer än ett yrkande. Men det är kanske bra av utrymmes-skäl, för då blir ju betänkandet tunt. I övrigt yrkar jag bifall till hemställen i betänkandet.

Anf. 30 KENT LUNDGREN (mp):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Vi i miljöpartiet är bara med på en reservation här. Det gäller reservation 3 om kvoteringsregler, som vi har gemensam med vpk.

Det är så riktigt som Berith Eriksson säger. Det är alltså egentligen fråga om två yrkanden. Jag skall emellertid upphålla mig något vid detta med vård av barn.

Vilka krav ställs på en domare? Jo, en domare skall vara pedagogisk, ha viss psykologisk fallenhet och kunna bedöma de människor som han har framför sig – dels offer, dels gärningsmän.

Att vårda barn är någonting som man lär sig mycket av. Jag beklagar dem som inte har fått göra det, men de har i så fall någonting att se fram mot. En människa som vårdar barn genomgår en mognadsprocess, och jag unnar alla att uppleva det. Det är en mycket nyttig erfarenhet, rent mänskligt sett, i domarkarriären, åklagarkarriären och polis-karriären.

Om det inte hade varit så ont om domare hade vi nog väckt en miljöparti-motion om betydligt hårdare kvotering efter kön, men eftersom domarkåren först måste byggas upp och domaryrket göras attraktivt får vi avvakta tills det är praktiskt genomförbart.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 31 ULLA-BRITT ÅBARK (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställen i justitieu-tskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Utbildningen av domare är mycket viktig. Det finns många kriterier som skulle kunna tas med i en meritvärdering, och i dag har Berith Eriksson och Kent Lundgren påpekat vikten av vård av barn. Jag håller med om att vård av barn är oerhört viktigt, men jag tror inte att vård av barn i sig skall vara en merit för att bli domare. Det finns andra områden där vård av barn är betydligt viktigare som merit, men det är områden som inte tas upp i detta betänkande.

När det gäller skicklighetskriteriet tror jag också att det är nödvändigt att det är den som är mest lämpad som blir domare.

I övrigt anser jag att detta betänkande är bra – det är därför jag yrkar bifall till hemställen i det.

Göran Ericsson påpekade det olämpliga i att en TCO-S-representant skall vara med i tjänsteförslagsnämnden. Jag tror tvärtom att det är bra att en facklig representant finns med i nämnden, någon som kanske pratar ett annat språk än juristerna, vilket Berith Eriksson också var inne på. Därmed får nämnden personalkategoriernas syn på tjänstetillsättningarna, och det är också viktigt.

Anf. 32 KENT LUNDGREN (mp):

Herr talman! Jag vill bara säga något mycket kort till Ulla-Britt Åbark. Jag framställer två önskemål när det gäller folk inom rättsväsendet över hu-

vud taget. Det ena är juridisk kompetens, och det andra är mänsklig kompetens. Erfarenhet av arbete med människor är för mig en mycket viktig faktor när det gäller att hantera frågor om vad som är rätt och fel för just människor.

Anf. 33 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Till Ulla-Britt Åbark vill jag säga att vård av barn måste kunna räknas som merit framför allt inom alla tjänster som innebär arbete med människor. Det är också en jämställdhetsfråga. Under den tid som kvinnan – det är oftast kvinnan – är hemma och vårdar barn kan mannen förkovra sig, som det heter, och på det sättet klättra snabbare på karriärstegen. Det räknas alltså inte som någon förkovran att vara hemma och vårda barn. Här måste framför allt vi kvinnor ställa upp för att få till stånd en förbättring.

Anf. 34 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag fick inget svar av Ulla-Britt Åbark. Hon säger att det är bra med en facklig representant, och då blev det någon från TCO-S. Varför blev det inte någon från SKTF, LO, SACO, HTF eller något annat fackligt förbund? Varför just TCO-S? Vilka eminenta kunskaper har just en företrädare för TCO-S som gör att han eller hon är lämplig att ingå i tjänsteförslagsnämnden? Varför ingår inte någon från åklagarmyndigheten eller polisen?

Om man skall sätta in en person i tjänsteförslagsnämnden som skall tillföra denna nämnd någonting, måste man alltså noga analysera vilken bakgrund och vilka resurser den personen har som gör att han kan tillföra kunskap. I stället blir det en facklig företrädare, av alla människor i detta samhälle.

Socialdemokratiska betänkanden gynnar fackliga företrädare – om de kan någonting eller inte är ointressant. Därmed motarbetar man syftet med tjänsteförslagsnämnden i stället för att förstärka den. Då skall Ulla-Britt Åbark gå upp i talarstolen och säga att det är socialdemokraternas målsättning med just detta förslag, och ingenting annat.

Anf. 35 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Utskottsmajoriteten tycker att det är lämpligt att flertalet domstolskategorier skall vara med i nämnden, och det tycker vi i folkpartiet är rimligt. Men majoriteten vill att man därmed också skall utöka antalet ledamöter i nämnden från nio till tio.

På vilket sätt får inte flertalet domstolskategorier, som ni skriver, Ulla-Britt Åbark, vara med i nämnden om en representant för kanslipersonalen, för övrigt organiserad i TCO-S, skall räknas in bland de nio? Flertalet domstolskategorier kommer att vara med ändå.

Anf. 36 ULLA-BRITT ÅBARK (s):

Herr talman! Först vill jag ta upp det som Berith Eriksson och Kent Lundgren sade om merit för vård av barn. Tanken kan väl inte vara att barnlöshet inte skall ha någon betydelse alls i domarmeriteringen.

Vi socialdemokrater känner till moderaternas inställning till fackliga representanter, och den bekräftades ytterligare av Göran Ericssons inlägg.

TCO-S bereds nu plats i tjänsteförslagsnämnden, och det är TCO-S som skall se till att det blir en kunnig person. Jag är helt övertygad om att dessa personer är kunniga.

Anf. 37 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Det som Ulla-Britt Åbark sade blev väl ändå litet fel. Den som inte är hemma och vårdar barn kan ju vara ute på arbetsmarknaden.

Vad jag sade var att den tid som en kvinna är hemma och vårdar sitt barn inte räknas som en merit, medan kvinnor och män som inte är hemma och vårdar barn kan förkovra sig på ett område som räknas som en merit vid en domartillsättning.

Anf. 38 KENT LUNDGREN (mp):

Herr talman! Vi skall väl inte förlänga den här debatten alltför mycket, Ulla-Britt Åbark. Berith Eriksson har sagt det mesta av vad jag ville säga. Om miljöpartiet dessutom får igenom sin värtjänst så småningom, blir det rikliga tillfällen för alla yrkeskategorier att få lära sig att jobba med människor.

Anf. 39 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Nu måste jag säga att jag inte förstår någonting. Jag har bett om svar på en fråga, och då går Ulla-Britt Åbark upp och säger att socialdemokraterna känner till moderaternas inställning till facket. Det var inte något svar på min fråga.

Vad jag frågade var: Varför skall en företrädare för just TCO-S sitta i tjänsteförslagsnämnden?

Vi moderater är inte negativa till fackligt arbete – tvärtom. Där det hör hemma är vi positiva till det. Men vad kan en medborgare som råkar vara medlem i TCO-S tillföra tjänsteförslagsnämnden? Det är återigen min fråga. Det kan vara vem som helst av TCO-S alla medlemmar – men förmodligen är det en ombudsman som behöver något att göra.

Herr talman! Det är uppseendeväckande att denna mycket enkla fråga, som inte innehåller särskilt många ord, icke kan besvaras.

Anf. 40 ULLA-BRITT ÅBARK (s):

Herr talman! Om inte Göran Ericsson vet att TCO-S faktiskt organiserar de flesta inom de arbeten som utförs på domarkanslierna, vill jag bara lämna en upplysning om detta. Kanslipersonalen vill fortfarande föra fram synpunkter på vem som blir domare. Kanslipersonalen skall också arbeta tillsammans med domarpersonalen. Det är oerhört viktigt att man får synpunkter även från de här människorna.

Anf. 41 GÖRAN ERICSSON (m):

Herr talman! Jag tror inte att jag kommer särskilt mycket längre med den här frågan. Nu fick jag svaret att TCO-S organiserar människor inom domstolarna fackligt. Tjänsteförslagsnämnden är inget fackligt organ och inget

fackligt forum. Min fråga kvarstår: Vad skall TCO-S representant göra i tjänsteförslagsnämnden?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 8 §.)

8 § Beslut

Företogs till avgörande justitieutskottets betänkanden 1989/90:JuU24 och JuU25.

Justitieutskottets betänkande JuU24

Mom. 1, 8 och 9 (anslag till Domstolsverket)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservationerna 7 och 8 av Berith Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (tekniska hjälpmedel i domstolsväsendet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Britta Bjelle och Lars Sundin – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (delegering till domstolsbiträden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Britta Bjelle och Lars Sundin – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (notariemeriteringen)

Utskottets hemställan bifölls med 214 röster mot 50 för reservation 3 av Göthe Knutson m.fl.

Mom. 5 (antalet nämndemän i domför sammansättning)

Utskottets hemställan bifölls med 216 röster mot 50 för reservation 4 av Göthe Knutson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (mandattidens längd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Göthe Knutson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (principen för nämndemannaersättning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Ingbritt Irhammar och Anders Svärd – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (säkerhetssal i Svea hovrätt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Kent Lundgren – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (handläggningstiden i skattemål)

Utskottets hemställan bifölls med 147 röster mot 123 för reservation 10 av Britta Bjelle m.fl.

Mom. 17 (försäkringsrätternas organisation)

Först biträdades reservation 11 av Britta Bjelle m.fl. med 65 röster mot 51 för reservation 12 av Göthe Knutson m.fl. 153 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 159 röster mot 59 för reservation 11 av Britta Bjelle m.fl. 51 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Justitiekommitténs betänkande JuU25

Mom. 1 (ytterligare utredning om tillsättningsförfarandet m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 219 röster mot 51 för reservation 1 av Göthe Knutson m.fl.

Mom. 2 (yttrande från tjänsteförslagsnämnden m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Berith Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (kvoteringsregler m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 238 röster mot 32 för reservation 3 av Berith Eriksson och Kent Lundgren.

Mom. 6 (en representant för TCO-S)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Göthe Knutson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (oförändrat antal ledamöter i tjänsteförslagsnämnden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Britta Bjelle och Lars Sundin – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (representanter för bl.a. Sveriges advokatsamfund i tjänsteförslagsnämnden)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Göthe Knutson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (domarutbildningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Göthe Knutson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (geografiskt sammanhållen domarutbildning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Britta Bjelle och Lars Sundin – bifölls med acklamation.

Prot. 1989/90:102
6 april 1990

*Vissa anslag m.m.
inom jordbruks-
departementet*

Mom. 12 (förtroendet för rättsväsendet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Göthe Knutson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (domares anställningsvillkor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Göthe Knutson m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

9 § Beslut om samlad votering

Beträffande de på föredragningslistan närmast upptagna ärendena, jordbruksutskottets betänkanden JoU14 och JoU18, beslöt kammaren på förslag av förste vice talmannen medge att de fick företas till avgörande sedan debatten i båda dessa ärenden avslutats.

10 § Vissa anslag m.m. inom jordbruksdepartementet

Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1989/90:JoU14 Statsbudgeten för budgetåret 1990/91 (prop. 1989/90:100 delvis).

Anf. 42 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Budgetpropositionen såvitt avser jordbruksavsnittet är minst sagt mager i år, så att säga. Mycket är mörklagt, och vi känner naturligtvis till skälet till detta, nämligen att det i andra delar av dessa hus just nu pågår förhandlingar om hur den framtida jordbrukspolitiken, sett i ett längre perspektiv, skall föras.

En viktig fråga i de förhandlingarna rör i högsta grad innevarande växtodlingsår: det är en uppgörelse om priserna och de ekonomiska villkoren för detta år.

Jag vill gärna nu uttrycka förhoppningen att vi snabbt får en sådan uppgörelse, att jordbruksnäringen vet vilka villkor som kommer att gälla detta år. Vi skall ju inte ha en långt utdragen process med sammanblandning mellan de långsiktiga och de kortsiktiga förhandlingarna.

För övrigt har väl också de andra stora förhandlingar som ägt rum dessa dagar mycket stor betydelse – jag tänker naturligtvis då på de ekonomiska uppgörelser som nyligen träffats. De har också stor betydelse för jordbruket. Det är väl närmast så att våra skatter och avgifter, som är högst i världen, våra skyhöga räntor och vår galopperande inflation har ett minst lika brutalt avgörande på de framtida förhållandena för jordbruksnäringen.

Emellertid får vi i dag nöja oss med att kommentera och fatta beslut om ett mindre antal inte riktigt så s.k. tunga frågor som de kommande ärendena. Jag vill i detta sammanhang inskränka mig till att kommentera några av de moderata reservationerna i detta betänkande.

Vi föreslår besparingar på några punkter. Till att börja med gäller det anslaget till lantbruksnämnderna, närmare bestämt jordbruksfonden. Det är alltså lantbruksnämndernas jordbruksfastigheter som vi tycker snarast bör säljas. Lantbruksnämnderna skall ju inte inneha jordbruksfastigheter för sin egen skull; de fastigheterna skall säljas så att de kommer andra näraliggande, enskilda jordbruk till del. Vi föreslår alltså en besparing om 65 milj. kr. på denna punkt.

Vi föreslår också en minskning av anslaget till jordbrukets rationalisering. Jordbruket skall vara en näring som bär sina egna kostnader. Jordbrukarna vill vara egna och fria företagare, och vi tycker att rationaliseringsanslaget därför kan minskas.

Samma marknadsekonomiska aspekter lägger vi på skogsvårdsorganisationernas investeringsanslag. Det gäller i första hand det anslag som är föreslaget till fröplantager. Vi menar att kostnader för investeringar i fröplantager och kostnader för framställning av frö och plantor skall läggas på priset på plantorna. Därför kan vi minska detta anslag.

Vi för också ett resonemang och har lagt en reservation kring anslaget till Ösi, Översiktliga skogsinventeringar. Vi tycker att när den verksamheten snart är avslutad kan vi minska anslaget med 20 milj. kr. Vi har i vår motion därvidlag också framhållit den fina verksamhet som utförs av den s.k. riksskogstaxeringen. Det utförs alltså ett visst dubbelarbete.

Vi vill också minska stödet till byggandet av skogsbilvägar med 60 milj. kr. Byggandet av skogsbilvägar är en mycket lönsam investering, som förvisso inte behöver stödjas med statliga medel.

Däremot bör man omedelbart tillåta kostnadsavdrag för byggande av de vägarna. Därmed skulle dessa investeringar komma till stånd i samma utsträckning utan att belasta statskassan.

De frågor som har med fiske att göra kommer senare i debatten att beröras av Jens Eriksson. Låt mig bara, när jag nu har chansen, kommentera en enda fråga, nämligen anslaget till och statsbidraget till bildande av fiskevårdsområden. Jens Eriksson kommer också att diskutera denna fråga.

Bildandet av fiskevårdsområden är för alla inblandade parter – fiskevattenägare, sportfiskare och fiskevårdare – en mycket viktig verksamhet.

Mycket återstår när det gäller bildandet av fiskevårdsområden i vårt land. Det är en till stor del oegennyttig insats som vattenägarna åtar sig. Vi har också varit överens om att detta sker av ett så pass samhällsnyttigt motiv att verksamheten är berättigad till statsbidrag. Detta motiv är enligt min uppfattning inte förändrat efter den 1 september 1990, det datum som anges i propositionen. Det är tvärtom i högsta grad angeläget att denna verksamhet kan fortsätta. Ett villkor för detta är att samhället tar en viss del i de dryga kostnader som denna verksamhet medför.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till de moderata reservationerna i detta betänkande.

Anf. 43 ANDERS CASTBERGER (fp):

Fru talman! Regeringens politik inom många områden är ett styckverk. Vad illustrerar det bättre än årets budgetproposition? På område efter område skall förslag framläggas först senare under våren. Vändan med att presentera en ekonomisk politik som inte riktigt hänger ihop visar sig även inom jordbruksdepartementets anslogsområde.

Det finns enligt folkpartiets uppfattning ingen anledning att diskutera jordbruksavsnittet i statsbudgeten. En proposition om jordbruket kommer att lämnas under våren, och vi får då tillfälle att återkomma till diskussionen om jordbruksfrågor.

Jag kommer därför att i mitt anförande beröra skogsbruks- och fiskefrågor. Även fisket får vi anledning att återkomma till, eftersom proposition har lämnats till riksdagen även i den frågan. Den budget som vi diskuterar i dag behandlar dock frågor om anslag till fisket. Därför skall jag något diskutera dessa frågor. De stora, organisatoriska fiskefrågorna kommer vi att behandla längre fram i vår.

Vi vill poängtera att det verkligen finns ett behov. Jag upprepar detta för tredje året i rad, och det är väldigt underligt att socialdemokraterna ännu inte har kommit till samma slutsats: det finns ett behov av utbildningsbidrag som möjliggör för fiskarna att få den vidareutbildning och yrkesutbildning som naturligtvis behövs.

Det ställs allt större krav på fiskarna i fråga om att hantera fartygen, att hantera bestämmelserna och när det gäller säkerheten ombord och till sjöss. Därför är ju ett bidrag på 300 000 kr., som vi förordar, ett ganska litet bidrag. Men det är nödvändigt eftersom skillnaden mellan denna yrkesgrupp, yrkesfiskarna, och oss landkrabbor är att vi kan gå till vårt studieförbund eller gå en kurs någon annanstans när som helst under veckan, vilken kväll vi vill, men yrkesfiskarna är ute på havet – de kan inte gå i land för att gå en entimmes eller tvåtimmars studiecirkel på kvällen. Det behövs en förstärkning av anslaget för att tillgodose det intresse som yrkesfiskaren självfallet har av att få viss yrkesutbildning och vidareutbildning.

Det är sorgligt att socialdemokraterna gång på gång förnekar att detta behov finns.

När det gäller avvecklingen av 5 § 3-bidraget inom skogsbruket, så gick det ju att få ett enhälligt ställningstagande i frågan om en övergångstid. Jag återkommer till detta senare. Men det är märkligt att socialdemokraterna, med stöd av vpk och miljöpartiet förstås, inte vill bestämma sig för en övergångstid vid bildande av fiskevårdsområden – trots att utfrågningar vi haft i utskottet givit mycket klara belägg för att en sådan övergångstid faktiskt behövs. Är det inte onödigt att den angelägna förstärkningen inte minst av fritidsfisket som fiskevårdsområdena utgör tvärt skall avbrytas?

Vi i folkpartiet hade önskat en större smidighet på denna punkt, för att få en mjuk övergång till den tid då de bidragen inte längre skall utgå.

Jag vill också påminna om att bidragsgivningen till fiskevårdsområdena inte är tillräcklig för att klara handläggningen av den anströmning av bidragsansökningar som vi faktiskt kan förvänta oss nu när bidraget till fiskevårdsområdena skall upphöra. Vi föreslår alltså en utökning av anslagen, vilket vi också har markerat i en reservation.

Fru talman! När vi i folkpartiet har redovisat våra åsikter i skogsfrågorna

Fru talman! När vi i folkpartiet har redovisat våra åsikter i skogsfrågorna i en omfattande kommittémotion, så har det skett mot bakgrund av ett önskemål om en samlad översyn av skogspolitiken. Den översynen bör enligt vår mening syfta till en förenklad lagstiftning – det finns ett behov av det – en minskad byråkrati – det finns ett behov av det – och ett ökat hänsynstagande till miljövärdens och naturvärdens intresse – det finns, det vill jag understryka, ett mycket starkt behov också av detta.

Vi i folkpartiet har under många år framfört åsikten att 5 § 3-bidraget bör avskaffas, bl.a. av det mycket starka naturvårdsskälet. Det har ju varit svårt att uppnå majoritet för det ställningstagandet, och år efter år har vi folkpartister fått reservera oss på denna punkt.

Nu har vi äntligen fått gehör för våra synpunkter, och nu föreslås att 5 § 3-bidraget skall avskaffas. Nu förhåller det sig på det sättet att förändrade regler kräver en övergångstid. Ansökan om bidrag till många projekt har ju redan kommit in, och många skogsägare har gjort sin planering mot bakgrund av att det faktiskt finns ett statsbidrag. Med hänsyn till de signaler som tidigare lämnats från riksdagen via socialdemokraterna har säkert en och annan skogsägare trott att 5 § 3-bidraget skulle fortsätta att utgå år efter år. Därför är det mycket förståeligt att utskottet föreslår en övergångstid som skall vara ett par år, så att de projekt som redan planeras också skall genomföras.

Vi i folkpartiet, detta vill jag gärna understryka, ser det som en politisk framgång inte bara för vårt parti utan också för alla andra som stridit för denna sak och för de naturvårdsintressen som finns, att vi nu har kunnat komma fram till ett enigt tillkännagivande till regeringen i den fråga som förorsakat så många debatter under de gångna åren.

Jag vill, fru talman, avslutningsvis också ta upp en annan fråga som år efter år väckt debatt, nämligen bidragsgivandet till skogsbilvägar, huvudsakligen i de inre delarna av Norrland. Också föregående talare var inne på den frågan. Folkpartiet har inte föreslagit några förändringar i de bidragsbelopp som föreslås av regeringen. Det står dock klart att den här bidragsgivningen skapat många konfliktsituationer mellan olika intressen, som skogsbruk, naturvård och rennäring. Dessutom har det funnits klara inslag av regionalpolitik i bidragsgivningen.

Vi har begärt en översyn av skogspolitiken. Vi ser det som självklart att den översynen också bör innebära att en utvärdering görs av de här bidragen. På den punkten har vi inte vunnit gehör, och det beklagar jag. Att göra en översyn och pröva de konfliktgrunder som faktiskt föreligger i förhållande till naturvärdens intresse kan väl inte vara så farligt. Varför skall vi vara så saktfärdiga på det här området? Detta är en viktig fråga för naturvården, för skogsbruket och för rennäringen samt för många människor, oftast ute i glesbygden, vilka har intresse av att få veta hur vi skall reglera dessa frågor i framtiden.

Betänkandet innebär motgångar för regeringen också i en del andra avseenden. Bl.a. görs en viktig uppmaning till regeringen att föra rejäla överläggningar med näringens företrädare om nivån på pristödet. Utskottet vill att regeringen skall tala om för riksdagen vilka effekter stödet till fruktodlingen fått och hur mycket pengar som behövs för näringen. Det står fruktod-

lare i Villands, i Vånga, i Arkelstorp och vid Gränna och väntar på besked. Det är en angelägen rapport, som vi vill ha för att kunna göra fortsatta bedömningar för arbetet.

Fru talman! Jag yrkar med detta bifall till de reservationer som folkpartiet ställt sig bakom i utskottet och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 44 ANNIKA ÅHNBERG (vpk):

Fru talman! Jordbrukspolitiken är just nu föremål för intensiva diskussioner. Kanske läggs just nu grunden för det framtida svenska jordbruket, en process som berör drygt 100 000 jordbruksföretag i landet och alla dem som är sysselsatta med de senare leden i livsmedelsproduktionen. Men också vi alla andra berörs direkt, eftersom vi faktiskt alla måste äta. Även om man ibland i den här delen av landet tycks tro att mat bara är någonting som man köper i affärerna, är det faktiskt inte så. Den måste också produceras. Diskussionen om jordbrukspolitiken handlar i hög grad om huruvida produktionen av livsmedel skall äga rum här i vårt land eller om huruvida vi i framtiden i allt högre grad skall importera våra livsmedel. Det här är en debatt som inte berörs i det betänkande som vi har att ta ställning till nu, men som vi snart får anledning att återkomma till i samband med en senare proposition. Det är väl därför som just jordbruksområdet inte berörs i så många avseenden i detta betänkande.

Jag vill ta upp en fråga som vi i vpk tycker är mycket viktig och som också berör inriktningen på det framtida svenska jordbruket. Det gäller det som vi kallar alternativ odling eller ett ekologiskt anpassat lantbruk. Vi har från vpk föreslagit ett ökat stöd till befrämjande av denna alternativa odling, eftersom vi menar att det för att vi skall kunna komma till rätta med överskottsproduktionen och en stor del av miljöproblemen helt enkelt är nödvändigt att det svenska jordbruket bedrivs mer extensivt, att man t.ex. inte använder så mycket av importerade insatsmedel som är ödeläggande för miljön, utan odlar kvävet själv genom t.ex. vallodling. Vi har också framlagt förslag i denna riktning, vilka tyvärr i varje fall inte i detta betänkande har vunnit utskottets majoritet.

Regeringen har tidigare infört ett tillfälligt omställningsbidrag inom ramen för statens delansvar för spannmålsöverskottet. Detta var naturligtvis bra. Det innebar en ökad stimulans till alternativ odling. Problemet var bara att det gällde en punktinsats. Under ett år fick man möjlighet att gå över till alternativ odling. Detta orsakade problem genom att arealen för alternativ odling fyrdubblades på ett år. När många går över till alternativ odling finns inte utarbetade distributionskanaler och avsättningsmöjligheter. Även om behovet av alternativt odlade produkter är stort, finns i ett sådant läge inte ett uppbyggt system för sådana.

Detta har medfört ett behov av uppföljning av omlägningsstödet med marknadsföringsåtgärder och med en intensifierad rådgivning. Jag yrkar därför bifall till reservationerna 1 och 2. Detta är frågor som vi naturligtvis får återkomma till i samband med diskussioner om jordbrukets framtid i dess helhet. Vi menar att den alternativa odlingen inte skall betraktas som en liten nisch i det svenska jordbruket, utan helt enkelt som den väg som vi har att gå in på inför framtiden.

Jag vill också ta upp ett förslag som vi tyvärr inte heller fått gehör för och som har att göra med djurmiljöförbättrande åtgärder. Riksdagen har beslutat om skärpta villkor för djurhållningen, och det är naturligtvis bra. Men det medför också ett stort behov av ökade investeringar för att förbättra laddugårdar och djurmiljö. I ett läge när många bönder betvivlar att de har en framtid som jordbrukare är det nödvändigt för att få till stånd dessa kostsamma investeringar att samhället skapar bra finansieringsmöjligheter för dessa. Tyvärr har vi inte fått gehör heller för den tanken. Fastän det utlovats att regeringen skulle återkomma till dessa frågor i samband forskningspropositionen gjorde man inte det.

Det finns en del bra saker i betänkandet, vilka redan har berörts. Utskottet påpekar att det är viktigt att regeringen när det gäller överläggningar med rennärningen för reella förhandlingar innan man fastställer nivån på priserna. Det är nödvändigt att göra det påpekandet, ty fastän utskottet framförde det till regeringen redan förra året har det inte fått genomslag.

Det är också bra att utskottet påpekar att regeringen skall återkomma med en rapport om vad som händer med den svenska fruktodlingen. I den period av ökad import och med anpassning till internationella handelsregler som vi nu står inför har den svenska fruktodlingen utan tvivel drabbats mycket hårt. Det är inte bara så att svenska fruktodlare står och väntar på vad regeringen skall göra, som Anders Castberger sade. Tyvärr har många fruktodlare redan gett upp därför att de inte fått en reell chans att klara denna svåra omställning. Jag är övertygad om att den svenska fruktodlingen i framtiden kan konkurrera med den importerade frukten, men det gäller att se till att en sådan omställning genomförs under rimliga villkor.

Vad gäller skogspolitiken berörs i detta betänkande behovet av ökad kalkning och av s.k. vitaliseringsgödning. Vi vill från vpk verkligen understryka att vi delar uppfattningen att det finns ett stort behov härav. Vi tycker inte att den försöksverksamhet som regeringen föreslår och som sätts in mycket sent, bedrivs i tillräckligt stor skala. Vi delar alltså inte utskottets mening att de inledda försöken är av tillräcklig omfattning. Men eftersom anslagen för detta ändamål kommer att tas upp i ett annat sammanhang, återkommer vi till den diskussionen då.

Det är också bra att regeringen uttalat att dikningsbidraget skall tas bort. Vi är tyvärr i full färd med att göra samma misstag inom skogsbruket som vi redan har gjort inom jordbruket, dvs. genomföra en omfattande utdikning, som innebär att vi frånhänder naturen möjligheten att ta hand om en hel del av läckaget av näringsämnen och omarbete det så att det inte kommer ut i våra hav och sjöar och blir ett stort miljöproblem.

Jag skulle vilja säga att det är skandalöst att vi i dag, när vi vet vilka effekter läckaget av näringsämnen till hav och sjöar har, inte har förmågan att hejda oss och se till att inte göra om samma misstag inom skogsbruket. Den nu aviserade åtgärden är dock ett litet steg på vägen, vilket vi noterar med tacksamhet.

I regeringsförklaringen, när den nya regeringen Carlsson efterträdde den gamla regeringen Carlsson, aviserade statsministern en översyn av skogspolitikens mål och medel, och vi tycker att detta är mycket bra. Det är hög tid att man gör en sådan översyn och att man som grund för det framtida

skogsbruket gör en anpassning till vad som är bra för naturen. Vi väntar nu med spänning på en precisering av det åtagande som gjordes i regeringsförklaringen. Vi tycker möjligen att det skulle kunna gå litet snabbare och att man nu skulle kunna vara i full gång med detta arbete, så att vi kunde få mera klart för oss vad regeringen egentligen avsåg.

I den del av betänkandet som berör skogspolitiken behandlas en gammal stridsfråga, som vi hoppas nu äntligen har fått sin lösning. Det gäller det s.k. 5 § 3-bidraget, där utskottet nu i sitt betänkande tydligt uttalar att man anser att denna ersättning skall utmönstras. Det är naturligtvis mycket bra. 5 § 3-bidraget har blivit en symbolfråga för den mycket intensiva diskussionen om skogsbrukets förmåga att anpassa sig till naturenliga metoder som inte orsakar stora problem och som inte utarmar flora och fauna.

Men det är också mycket viktigt att framhålla att denna anpassning inte får ske i motsättning till exempelvis sysselsättningen. Det finns ibland en tendens i miljödebatten att hävda arters och växters rätt att existera på bekostnad av människans rätt att existera. Vi menar att det måste gå att finna lösningar som tillgodoser båda dessa behov. Det är fullt möjligt att skapa ett skogsbruk som är förenligt med god naturvård och som också ger människor i de berörda delarna av landet möjligheter till en god utkomst. Det är vår skyldighet i denna församling att hitta sådana vägar och att göra det utan att blåsa under motsättningarna mellan dem som värnar om naturvården och dem som värnar om sysselsättningen. Jag tror att vi gör miljön en mycket stor otjänst, om vi bidrar till att blåsa upp dessa motsättningar.

Vi har också föreslagit att man skall se över bidragen till skogsbilvägar. Det är mycket märkligt att utskottet inte biträder det kravet. Det faller mycket väl in inom ramen för en sådan allmän översyn av skogspolitiken som regeringen har aviserat. Jag tror uppriktigt sagt att det snarast måste vara ett misstag från utskottsmajoriteten att man inte tyckte att också bidraget till skogsbilvägar skulle ingå i den här översynen.

När det gäller fisket vill jag bara säga, eftersom Anders Castberger tog upp frågan om bidrag till fiskevårdsområden, att jag tycker att liberalerna i denna fråga liksom i en del andra försöker sitta på två stolar samtidigt. Det lär tillhöra de liberala attributen att vara kluven, och det har vi i dessa dagar i andra sammanhang fått utmärkta bevis för. Det bästa sättet att få till stånd fiskevårdsområden är att sätta upp en tidsgräns och säga att man fram till den tidsgränsen får bidrag till bildandet av sådana. Vill man sedan bilda nya fiskevårdsområden, får man göra det utan bidraget.

En sådan ordning måste snabba upp processen. Då ser de berörda som är angelägna om att få bidraget till att få in en ansökan snabbt. Men om man låter det hela försvinna i fjärran, får det motsatt effekt. Då blir det inte lika brådskande att se till att få det här gjort. Jag tycker därför att folkpartiets ställningstagande i denna fråga är litet inkonsekvent.

Till slut bara några ord om livsmedelsverket, som berörs i detta betänkande. Man har begärt och delvis fått pengar till en folkhälsokampanj, och vi tycker att det är bra. Vi menar att det behövs en sådan kampanj. Men vi tycker att man borde ha fått alla de medel som man har begärt, inte bara delar av dem. Vi hoppas och tror att det skall bli en folkhälsokampanj som skall bedrivas litet mera seriöst än den som diverse f.d. ministrar har ägnat

sig åt. Det är vår bestämda uppfattning att mjölkfettet så länge det befinner sig i mjölken inte är det stora folkhälsoproblemet i vårt land. Det är snarare det fett som finns i produkter som t.ex. chips som är ett problem. Man borde i en folkhälsokampanj lägga större tonvikt vid det snarare än att rikta in sig på mjölken.

Till sist också bara några ord om importkontrollen, som vi tycker är oerhört viktig. Vi går förhoppningsvis in i en tid med ökat samarbete länder emellan och även med ökad handel. Men det måste betyda att de helt rimliga krav som konsumenterna ställer på kvalitet och på miljövänlighet liksom också den oro som människor känner inför att matvaror är behandlade med tillsatser eller med oacceptabla metoder tas på allvar. För att man skall kunna ta den oron på allvar krävs att man har goda resurser för genomförande av kontroller av de importerade livsmedlen. Jag vill yrka bifall till reservation nr 37.

Med det, fru talman, vill jag också i övrigt yrka bifall till alla reservationer i detta betänkande som vpk står bakom och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 45 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Fru talman! Annika Åhnberg, vänsterpartiet kommunisterna, säger att vi i folkpartiet är inkonsekventa när det gäller frågan om fiskevårdsområdesbidraget. Jag vill då bara påminna om att liberal politik inte är kluvenhet utan en öppenhet för verklighet, den verklighet som också finns utanför detta hus.

Vi hade faktiskt i utskottet utfrågningar om den här saken. Resultatet från de utfrågningarna gav klara belägg för att en sådan övergångstid som vi har framhållit som önskvärd faktiskt är behövlig.

Det är riktigt att vi skall sätta en borte gräns för det här bidraget, men vad vi har framhållit är att vi skulle vilja se en större smidighet för att på så sätt kunna få en mjuk övergång till den tid då bidragen inte längre får utgå. Det är detta som det handlar om, och jag tycker inte att det är en inkonsekvens, utan en anpassning till en verklighet.

Anf. 46 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Jag förstår att Anders Castberger kanske känner ett stort behov av att försvara sig. I dessa tider måste man förmodligen vara väldigt försvarsinriktad om man tillhör folkpartiet.

Men det är ju så att det inte kommer att vara förbjudet att bilda fiskevårdsområden. Det är inte det som det handlar om, utan det handlar om att det ekonomiska bidraget kommer att försvinna. Det måste väl ändå vara helt rimligt att så länge det finns ett ekonomiskt bidrag, innebär det en stimulans till att göra detta snabbare. Det är av den anledningen som det är så viktigt att det finns en tidsgräns satt för när detta bidrag skall upphöra.

Jag vidhåller alltså min uppfattning att folkpartisterna i denna fråga, som i många andra frågor, är kluvna och inkonsekventa.

Anf. 47 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Fru talman! Vi i folkpartiet är varken kluvna eller inkonsekventa. Annika Åhnberg låtsas inte om att utskottet har haft en utfrågning i detta ämne. Annika Åhnberg låtsas inte om att hon var närvarande då. Annika Åhnberg

låtsas inte om att hon hörde vad de olika företrädarna faktiskt gav uttryck för vid denna utfrågning.

Faktum är ändå att de ytterligare kunskaper som vi inhämtade vid den utskottsutfrågningen gav vid handen att en sådan här övergångstid behövs. Jag förnekar inte att det är tillåtet att bilda fiskevårdsområden också i framtiden.

Anf. 48 ÅSA DOMEIJ (mp):

Fru talman! Som många talare redan har sagt i den här debatten är detta betänkande mycket tunt. Den stora debatten om jordbruket kommer ju att hållas i juni, då vi skall fatta beslut om den framtida jordbrukspolitiken. Inte heller forskningsfrågorna är med i detta betänkande, utan de kommer upp i ett senare sammanhang.

Det finns ändå en hel del intressant i det här betänkandet. Några reservationer tar t.ex. upp förslag om att på olika sätt stimulera alternativodlingen. Vi ställer oss bakom reservation 2 och reservation 8, som handlar om att hjälpa till med marknadsföringen av alternativodlade produkter. Genom omställningsstödet har ju alternativodlingen glädjande nog ökat kraftigt det senaste året. Det har lett till litet problem, eftersom man ännu inte har hunnit få i gång en marknadsföringsorganisation. Tidigare har man ju inte behövt marknadsföra sig över huvud taget.

Reservationerna handlar vidare om hur vi skall kunna stärka rådgivningen. Det är just under de första åren, när lantbrukarna ställer om produktionen, som de har det allra största behovet av rådgivning. Vi menar därför att det är mycket viktigt att just nu erbjuda lantbrukarna hjälp med detta.

Jag tycker, precis som Annika Åhnberg, att det är mycket viktigt med långsiktiga åtgärder i syfte att främja alternativodlingen, t.ex. i form av ett omställningsstöd.

Det viktigaste är emellertid enligt min mening att det faktiskt är nödvändigt att ställa om hela jordbruket i en annan riktning. Det är nämligen det enda sättet att klara av miljöproblemen på kort sikt, och vi kan inte vänta med att lösa miljöproblemen. Det kommer att dröja många år innan vi har kommit så långt att jordbruket kan klara sig helt utan handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Därför måste vi göra någonting nu.

Det vi redan nu kan göra är att radikalt skära ned användningen av kemiska bekämpningsmedel och handelsgödsel. Detta är också det absolut bästa sättet att stödja det ekologiska lantbruket eller alternativodlingen. På detta sätt gör vi nämligen alternativodlingen till det naturligt mer lönsamma. Den dag det blir rejält lönsamt att odla sitt eget kväve kommer fler och fler lantbrukare att börja göra detta. Det är helt självklart. När resurshushållning över huvud taget är lönsam även för de enskilda företagen, när vi gör det som är rätt för hela samhället lönsamt också för den enskilde, då kommer det att börja hända saker.

Jag tycker t.ex. att det kunde vara okej att ha en regel som säger att man inte får ha mer än ett visst antal djur per hektar. Det är emellertid oerhört svårt att kontrollera var gödseln sprids. Den kan spridas alldeles i närheten av gården, och då får vi samma problem i alla fall.

Om däremot kvävet är rejält dyrt kommer det för lantbrukaren att löna

sig så mycket att ordentligt hushålla med kväve att kvävet då används på ett helt annat sätt, på ett mer resurshushållande sätt.

Som jag ser det är en inriktning på ett extensivt jordbruk i dag det bästa sättet att också gynna alternativodlingen. Samtidigt är alternativodlingen den metod- och teknikutvecklare som är nödvändig för att det skall bli möjligt för oss att inom jordbruket använda en allt lägre andel av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel.

Detta får också positiva effekter på den situation vi i dag har när det gäller matförsörjningen. Vi talar ju om en överskottsareal. Det finns alltså möjligheter att acceptera lägre skördenivåer eftersom vi ser det som ett problem att vi har för mycket åkerareal. Även om vi satsar riktigt rejält på biobränslen så kommer vi inte, med de omställningstider som just nu diskuteras i fråga om den framtida jordbrukspolitiken, att hitta ersättningsområden för all den åkerareal som finns i dag om vi inte samtidigt satsar på ett extensivare jordbruk. Det går inte att introducera biobränslen riktigt så snabbt.

Däremot kan vi redan i dag och under de här åren introducera en hel del biobränslen. Detta är naturligtvis mycket bra eftersom vi måste använda betydligt mer av biobränslen för att få energipolitiken att fungera i en mer resurshushållande och miljövänlig riktning.

Betänkandet tar också upp en del frågor som rör naturvården. Glädjande är att dikningsbidragen äntligen är borta. Förra året var vi det enda parti som i vårt budgetförslag plockade bort dikningsbidragen. Tydligt var det den här gången lättare att övertyga regeringen än de övriga partierna. Regeringen hade nämligen strukit dikningsbidragen i årets budgetproposition.

Betänkandet behandlar vidare de mycket omdebatterade 5 § 3-bidragen. I valrörelsen 1988 lovade samtliga partier att ta bort bidragen till skogsodling efter lågproducerande bestånd. Detta är en gammal stridsfråga för naturvården. Man har hela tiden drivit på för att få bort dessa bidrag som leder till ett intensivare skogsbruk och som hotar marker som många gånger är mycket väsentliga för naturvården genom att det där finns hotade växt- och djurarter som inte finns i områden där man har bedrivit ett mer intensivt jordbruk.

Det är mycket svårt att få igenom detta förslag i riksdagen eftersom olika partier krånglar olika år. I valrörelsen kopplades däremot inte borttagandet av 5 § 3-bidragen till några speciella villkor. Nu är det emellertid det ena året partier till höger och det andra året partier till vänster som krånglar. Förra året krånglade centern och moderaterna när de skrev sina motioner genom att i dessa lägga in olika villkor. Den här gången var det i stället vpk som krånglade.

Trots allt har resultatet nu blivit litet bättre än förra året. Det sägs nämligen att dessa bidrag inom ett par år skall tas bort. Det sägs däremot ingenting om vad ett par år innebär. Vilken tidsplan är det fråga om? Jag tycker att det är precis lika löst som de löften som gavs i valrörelsen. Dessutom tar utskottet inte ens initiativ till att börja minska beloppen. Man kan då fråga sig om ett avskaffande över huvud taget kommer att ske.

Det sägs heller ingenting om att en del av de här bidragen så småningom skall föras över till naturvården i stället, utan man specificerar det mycket löst som "åtgärder inom det skogliga stödområdet".

Utskottet skriver också att en del av dessa pengar är in-tecknade för kom-

mande budgetår. Det är riktigt. En del av dessa pengar är intecknade för kommande budgetår. Miljöpartiet hade haft mer förståelse för om utskottet velat behålla just de pengar som var intecknade för det budgetår som kommer, och ingenting mer. Men så är det inte. Utskottsmajoriteten minskar inte ens budgetanslagen för det budgetår som kommer. Det sägs att det skall dröja åtminstone ett par år innan dessa bidrag försvinner.

I reservation 18 tar miljöpartiet ensamt upp 5 § 3 skogsvårdslagen, som vi tycker skall utmönstras helt och hållet, eftersom den driver fram en avverkning på markerna som vi inte vill stimulera. Vi anser för övrigt samma sak om 6 §, dvs. att den helt och hållet bör utgå. Detta är små åtgärder tills vi får en ny och helt förändrad skogsvårdslag som är betydligt bättre för naturvården och inte lika produktionsinriktad.

Miljöpartiet och moderata samlingspartiet har glädjande nog kunnat skriva en reservation tillsammans om att avskaffa bidragen till skogsbilvägarna. Vi hade litet olika motiveringar, och moderaterna kanske vill avskaffa bidraget mest för att spara pengar. Men vi är glada när moderaterna väljer att lägga sina nedskärningar på sådana områden att det blir positivt för naturvården. Det tackar vi för.

När det gäller bidraget till fiskevård vill jag kommentera ett fel i betänkandet. I betänkandet anges att miljöpartiet står bakom reservation 35, men jag kommer att yrka bifall till reservation 34. Vi är litet snåla av oss, och vi har inte yrkat bifall till en höjning av anslaget med mer än 1 milj.kr., vilket folkpartiet har gjort.

Annika Åhnberg har tagit upp frågan om importkontrollen och en förstärkning av livsmedelsverket. Det är naturligtvis någonting oerhört väsentligt. Men detta år har miljöpartiet i stället valt att föreslå en förstärkning av livsmedelskontrollen på länsstyrelsenivå. De anslagen kommer att tas upp i ett annat sammanhang. Syftet med de anslag som vi har föreslagit är att få en person på varje länsstyrelse som tillsammans med länsveterinären kan samordna kommunernas arbete och främja mellankommunalt samarbete för att få den kommunala tillsynen att fungera effektivt i ett läge där större ansvar läggs på kommunerna.

I reservation 3 föreslår miljöpartiet mer pengar till utrotningshotade arter. Det finns fler reservationer om detta där man föreslår andra belopp. Det vore mycket bra om vi kunde ta det steget att nu anslå extra pengar.

När vi senast diskuterade naturvård här i kammaren fattades ett mycket viktigt beslut på detta område. I enighet fattades beslutet att inte bara arterna utan även arternas livsmiljöer skall skyddas. Det är en mycket viktig ambitionshöjning från riksdagens sida. Jag hoppas därför att vi kan förvänta oss ett nytt lagförslag från regeringen där man tar detta på allvar. Vi i miljöpartiet har för övrigt själva lagt fram ett lagförslag i den riktningen under den allmänna motionstiden. Om inte regeringen vill lägga fram något förslag så finns alltid vårt alternativ.

Jag anser att detta tyder på att riksdagen är för en sådan ambitionshöjning. Det måste leda till att vi satsar mer pengar redan nu för att kunna finansiera de projekt som är på gång.

Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservationerna 2, 3, 5, 8, 14, 17, 18, 19, 29 och 34.

Anf. 49 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Jag måste naturligtvis protestera när Åsa Domeij säger att vpk krånglar. Det är rent ut sagt ett oförskämt påstående. Vi har i det här fallet tagit vårt ansvar för att se till att det över huvud taget skall bli ett beslut som innebär att 5 § 3-bidraget avskaffas.

Bakom ambitionen att ta bort 5 § 3-bidraget finns det helt olika grundinställningar. För en del partier är beslutet framför allt kopplat till intresset för större naturvårdshänsyn i skogsbruket. För andra partier är det framför allt kopplat till en önskan att avskaffa skogsvårdsavgifterna. Därför har partier med så olika grundsyn tidigare inte kunnat enas.

Nu säger Åsa Domeij att anslaget inte minskar. Men utskottet skriver att man från detta anslag skall föra över de medel som kan frigöras till ett anslag för stödätgärder i det skogliga stödområdet.

Jag anser att miljöpartiet inte bara här utan också annars förespråkar en miljöpolitik som inte har några som helst fördelningspolitiska aspekter och att man inte bryr sig om vem som får betala miljökostnaderna. Uppriktigt sagt: Även om det inte i dag tillhör det politiska modet att säga det, vill jag påstå att vi lever i ett klassamhälle. För dem som lever av andras arbete är det naturligtvis ointressant om en miljöpolitik har sysselsättningsaspekter. Men för dem som skall leva av sitt eget arbete är det nog ganska viktigt att de 96 milj. kr. som är avsatta för denna ersättning i praktiken innebär drygt 1 000 arbetstillfällen.

Det är ganska viktigt att man gör denna omställning med hänsyn till de avtal som redan träffats och den situation som finns i verkligheten. I övrigt delar vi i vpk miljöpartiets uppfattning att hela 5 § 3 skall bort.

Vi utgår ifrån, att när regeringen har aviserat en översyn av skogspolitikkens mål och medel, innebär detta att man skall se över inte bara den här paragrafen utan hela skogspolitiken och lagstiftningen.

Anf. 50 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Fru talman! Fakta är trots allt fakta. När det här vallöftet skickades ut, på en ideell förenings bekostnad, fanns det gott om plats att ta med de eventuella villkor och reservationer som man då hade. Det var många partier som hade gjort det på andra punkter, men inte just när det gällde 5 § 3-bidragen. Nu kommer inte 5 § 3-bidragen att försvinna under denna mandatperiod.

Annika Åhnberg säger här att det är oförskämt att säga att vpk krånglar. Men det går ju att bevisa att vpk inte krånglar genom att rösta rätt i den omröstning som följer om en stund.

Om man läser de motioner som har väckts ser man att det bara är vpk:s motion som har en klar koppling, ett villkor, för att dessa bidrag skall avskaffas. Det är helt enkelt sanningen.

Jag tror inte alls att sysselsättningen skulle vara beroende av speciella bidrag som är till för att man skall skövla områden som i vissa fall kan vara mycket viktiga för naturvården. Varför har vpk inte i förhandlingarna med socialdemokraterna ställt krav på att mycket noggranna inventeringar skall göras innan dessa bidrag betalas ut, dvs. tydliga miljökonsekvensanalyser? Varför har man inte tydligt sagt att pengar skall överföras till det skogliga stödområdet och vad de i så fall skall användas till? Nu kommer bara en lud-

dig förklaring att under den här övergångsperioden, som vi inte vet hur lång den blir, skall pengar överföras. Men vi vet inte till vad och inte hur mycket. Det kanske blir till precis samma saker, fastän det kallas litet annorlunda. Jag tror att risken är mycket stor för det.

Anf. 51 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Fakta är fakta, säger Åsa Domeij. Men fakta är att de här pengarna innebär drygt 1 000 arbetstillfällen – i de norra delarna av landet, där arbetstillfällen är en vara som det inte direkt råder ett överskott på.

Jag delar uppfattningen att man kan bedriva ett skogsbruk som tar god naturhänsyn och att man kan garantera sysselsättningen. Men om samhället har blandat sig i den här leken och infört en ersättning som innebär att människor inrättar sig efter denna ersättning har samhället också, enligt min mening, ett ansvar att ta bort denna ersättning på ett socialt acceptabelt sätt. Jag förstår av Åsa Domeijs inlägg att miljöpartiet inte delar den uppfattningen, och det beklagar jag.

Anf. 52 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Fru talman! Vi kunde på grundval av dessa motioner ha haft en majoritet av fem partier för att få bort anslaget. Inför valet lovade alla riksdagspartier att ta bort anslaget. Då är det ju ganska troligt att människor faktiskt utgår ifrån att anslaget kommer att försvinna, såvida människor inte längre tror på vallöften. Det kan ju vara så också. Men ett sådant agerande stärker ju ytterligare tron att ännu fler vallöften sviks.

Om vpk hade velat komma överens med socialdemokraterna i denna fråga, hade det funnits en chans att satsa mer på andra åtgärder för att gynna dessa bygder, där det råder problem med sysselsättningen. Nu blev det bara en lös avvecklingsplan utan tidsgränser och utan att man säger vad dessa pengar, som så småningom skall överföras till åtgärder för det skogliga stöd-området, skall gå till. De kan mycket väl gå till samma sak som tidigare.

Annika Åhnberg sade att detta var en symbolfråga. Det viktigaste för vpk är kanske att själva begreppet 5 § 3-bidraget skall försvinna, men att bidraget egentligen inte är så tokigt för att främja sysselsättningen i dessa bygder. Jag tycker att det finns mycket bättre sätt att klara sysselsättningen än att man skall pressa ur de sista naturresurser som finns i dessa områden.

Förste vice talmannen anmälde att Annika Åhnberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 53 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Jag skall försöka att diskutera även andra frågor än 5 § 3-bidraget. Men jag skulle i och för sig ändå kunna börja med bidraget. Vi tar ju nu ett steg framåt i det sammanhanget i och med att det har kunnat bli en majoritet i utskottet, som har bestämt sig för att detta bidrag skall monstras ut. Konstruktionen av detta beslut var ju beroende av det resonemang som utskottet förde med representanter för både skogsstyrelsen och bygderna i fråga. Om man nu vill nå resultat med sådana åtgärder, vilket vi har velat under ett antal år, måste man hitta sådana konstruktiva lösningar. Nu får vi bevaka det hela och se till att det kommer att fungera.

under ett antal år, måste man hitta sådana konstruktiva lösningar. Nu får vi beakta det hela och se till att det kommer att fungera.

Precis som Annika Åhnberg sade tidigare är det riktigt att ett borttagande av detta bidrag kommer att påverka sysselsättningen. Det har gjorts många tokiga saker med det här bidraget, men det har också gjorts bra saker. Därför kan man säga att de pengar som förs över till det skogliga stödområdet skall användas till de bra sakerna. Det är också något som vi måste beakta.

Från centerpartiets sida tycker vi att det är angeläget att skogsvårdsavgiften tas bort. Avgiften är ju delvis kopplad till 5 § 3-bidraget. Vi har även fått med i betänkandet att finansieringsfrågorna måste diskuteras. Det ser vi som en framgång. Nu skall ju egentligen inte jordbruksutskottet behandla detta, utan det är skatteutskottets sak.

I övrigt finns det några andra punkter där centerpartiet har haft framgång i detta betänkande. Beträffande rennärningen gäller det två punkter. Vi har fått 1 milj. kr. till för främjande av rennärningen. Det är säkerligen ett behövt tillskott. Det har också gjorts ett tillkännagivande om att förhandlingsordningen beträffande rennärningen skall ske efter de principer som gällde före 1985/86, vilket riksdagen egentligen uttalade sig för förra året men som regeringen bara delvis följt upp. Här har väckts motioner från flera partier. Martin Olsson och Karin Israelsson har framfört dessa åsikter för centerpartiet. Vi har följt upp detta, och nu blir det ett majoritetsbeslut.

På fiskeområdet har vi fått hjälp med ett Östersjölaboratorium. Sven-Olof Petersson kommer att tala mer om fisket senare.

Jordbrukspolitiken är i stöpsleven. Flera har diskuterat denna. Jag skall inte ge mig in i en jordbrukspolitisk debatt. I dag diskuterar vi administrationen och byråkratin som omgärdar jordbruket. Denna debatt kan verka litet avslagen om man ser på de viktiga beslut som skall fattas och som diskuteras för närvarande. Det är en förutsättning för att administrationen över huvud taget skall existera. Centerpartiet har inte några speciella synpunkter på de förslag som har lagts fram, utan vi tycker att det kan vara som det redan är.

Däremot finns det i dag andra förslag som vi har synpunkter på. Vi har t.ex. trädgårdsnärings främjande. Det är ett område som har diskuterats i kammaren i många år. För många år sedan fanns det en trädgårdsnäringsutredning. Den har man fullständigt struntat i. Man har för att inte behöva göra något hänvisat till den ekonomiska politik som gick i stöpet för någon månad sedan. Men det är ju naturligtvis inte så. Nu erbjuds det några hundra tusen kronor till för främjande av trädgårdsnärningen. Men vi tycker att man åtminstone skulle kunna nå upp till den nivå som bestämdes 1982. Det är antagligen ganska litet.

Annika Åhnberg och Anders Castberger har diskuterat fruktodlingen. Nu kommer det ett förslag från regeringen i tilläggsbudgeten, och pengarna skall skjutas till. Riksdagen har ju begärt en utvärdering, och den får vi väl hoppas att vi får så småningom. Trädgårdsfrågorna är över huvud taget viktiga. Trädgårdsodlingen är ju ett av de alternativ som finns för att ta i bruk en del av den åkermark som inte behövs för livsmedelsproduktion. Det kan inte bli så många hektar, men det har ändå en viss betydelse. Det är framför allt viktigt för konsumenterna att fler trädgårdsprodukter kan produceras i

Sverige. Vi producerar dem ju på ett bättre sätt här med mindre användning av kemikalier och gifter än i de importerade produkterna.

När det gäller skogsfrågorna i övrigt har centerpartiet tagit upp vitaliseringskalkningen som en viktig fråga. Vi har ett ganska stort nedfall av försurande ämnen, t.ex. kväve, över skogen som gör att det behövs en vitaliseringsgödsling, dvs. kalkning. Det behövs kalcium och en del andra näringsämnen för att kompensera det som försvinner dels på grund av försurningen, dels på grund av att skogen växer fortare av kvävenedfallet. Detta gör att skogen mår dåligt och tar skada om inte något görs. Det är viktigt att vi snabbt lär oss hur vi skall hantera dessa problem. Därför behövs storskaliga försök. Det är miljarder kronor om året som står på spel, och det är enbart några extra miljoner som behövs. Det är litet futtigt att inte gå med på detta.

Det finns ett förslag från regeringen om att anordna en hälsokampanj. Jag delar där Annika Åhnbergs uppfattning att det är viktigt att kampanjen blir sådan att den inte drar ett löjets skimmer över sig – som en del uttalanden som ministrar har gjort. Vi i centerpartiet anser kanske inte att det är livsmedelsverket som är bäst på att klara detta. Livsmedelsverket sköter kontrollen och ser till att våra livsmedel håller en hög kvalitet. Men vi tror inte att verket klarar kontakterna med människorna bäst. Vi anser att de 3,5 milj. kr. som man nu vill offra, eller satsa, skall gå vägen via hemkonsulentrörelsen som sköts av hushållningssällskapen. Vi tror att man på det sättet når människorna lättare. Människor har dessutom ett mycket stort förtroende för dem som arbetar inom dessa sällskap, och det är också viktigt i det här sammanhanget.

Fru talman! Jag nöjer mig med detta. Därmed yrkar jag bifall till de centerreservationer som är fogade till detta betänkande och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 54 JAN FRANSSON (s):

Fru talman! Regeringen kommer, som flera talare har nämnt, att inom kort redovisa en livsmedelsproposition till riksdagen. Det blir naturligtvis tillfälle att då litet mera samlat diskutera livsmedels- och jordbrukspolitik.

Frågor som rör stödet till jordbruket under regleringsåret 1990/91 återkommer. Vi har Norrlandsjordbruket med det särskilda prisstödet, och vi har treårsprogrammet för jordbruket i norra Sverige, där lantbruksstyrelsen har föreslagit utvidgning.

Även beträffande de myndigheter som hanterar jordbruksfrågorna kommer det att ske förändringar. Lantbruksnämnderna inordnas nästa år under länsstyrelserna. Jordbruksministern har också aviserat en översyn av den centrala myndighetsstrukturen när det gäller jordbrukets område.

I årets budgetproposition föreslår regeringen ökade insatser för bl.a. ett projekt som rör sambandet mellan kost och hälsa, där folkhälsogruppen har framfört vissa förslag. Detta är ju en viktig del i en samlad livsmedelspolitik. Det föreslås ökade resurser för kontroll av importerat kött m.m.

Från socialdemokraternas sida har miljöfrågorna en fortsatt hög prioritet när det gäller jordbruket. Lantbruksstyrelsen har i en lägesrapport bedömt att det är fullt möjligt att nå målet om halverad användning av bekämpningsmedel. Regeringen arbetar för närvarande med frågan om att undersöka

möjligheterna att ytterligare minska användningen av bekämpningsmedel. Här har lantbruksstyrelsen också ett uppdrag som man kommer att redovisa resultatet av före sommaren.

Regeringen följer också upp åtgärdsprogrammet att halvera kväveläcka-
aget från jordbruksmark. Även där har lantbruksstyrelsen ett uppdrag som
kommer att redovisas.

De förslag i budgetpropositionen om ytterligare miljöinriktade insatser
rör åtgärder på växtodlingsområdet. Tidigare har vissa växtnäringfrågor be-
rörts och att den alternativa odlingen har möjligheter att utvecklas.

Andra frågor som är under behandling i den forskningspolitiska proposi-
tionen är vissa frågor som rör en bättre djurmiljö.

När det gäller behandlingen av skogsbruket i budgetpropositionen är det
tillfredsställande att kunna konstatera att de olika programmen för ökad av-
verkning under 80-talet har gett en positiv effekt, inte minst med hänsyn till
skogsnäringens viktiga betydelse för landets ekonomi. Regeringen har nu –
efter att under tio år ha tillämpat dessa grunddrag och riktlinjer i skogspoliti-
ken – funnit skäl att göra en utvärdering av skogspolitikens mål och medel.
Inom skogsbruksstyrelsen pågår det redan en översyn av skogsvårdslagens
föreskrifter och allmänna råd.

Under 80-talet har frågor som rör skogsbruket och naturvården fått en allt
större uppmärksamhet. Ökade kunskaper har kommit fram. Det finns i det
här sammanhanget anledning att peka på den ekologi- och naturvårdsutbild-
ning som nu erbjuds de privata skogsägarna. Såvitt jag förstår har intresset
för denna utbildning varit mycket stort.

Inför nästa budgetår föreslås ökade insatser för natur- och kulturvård i
fjällskogs- och skärgårdsområden. Resurserna för förnygringen av ädellöv-
skogen ökas. Det föreslås en inventering av sumpskogar, samtidigt som bi-
draget till skogsdikningarna försvinner. Bidragen till avveckling av lågprodu-
cerande skogsbestånd har här tidigare diskuterats. Regeringen hade också
föreslagit en minskning. Här vill utskottet att riksdagen skall ge regeringen
till känna att i samband med den genomgång av bidragsgivningen som natur-
ligtvis kommer att ske vid utvärderingen av skogspolitiken, bör en principiell
utgångspunkt vara att detta bidrag successivt mönstras ut.

Försurningen av skogsmark är i dag en realitet och ett stort miljöproblem.
Genom regeringens förslag kommer 24 milj. kr. under tre år att disponeras
av skogsvårdsstyrelsen för ett storskaligt försök i syfte att utveckla metoder
för kalkning och vitaliseringsgödsling av skogsmark. Detta kommer att ge
den nödvändiga beredskap som vi måste ha om en kalkning av skogsmark i
stor skala måste ske.

Regeringen förslår 2 milj. kr. att anslås för en försöksverksamhet för in-
ventering av småbiotoper, som hyser sällsynta växt- och djurarter. Detta i
och för sig relativt blygsamma anslag vore värt en särskild mossa.

Det är en mycket viktig markering som görs av det ansvar som varje sektor
måste ha för natur- och miljövård i sin verksamhet. Detta arbete börjar ju
inte från "scratch". Inom skogsvårdsorganisationen har man sedan flera år
tillbaka arbetat med register över hotade arters bo- resp. växtplatser och
man har kommit långt när det gäller den frivilliga tillämpningen. Genom att
man nu får en möjlighet att systematiskt göra en genomgång av skyddsvärda

småbiotoper, kommer inte minst markägarna själva att få kunskap om vad som kan finnas på deras marker. Detta torde vara en förutsättning för att man också skall kunna kräva den naturhänsyn som bl.a. finns lagfäst.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 55 ANNIKA ÅHNBERG (vpk) replik:

Fru talman! Jan Fransson berörde i sitt anförande en lång rad frågor som tas upp i betänkandet.

Angående bekämpningsmedel vill jag göra ett påpekande. Man gör sig nu stor glädje över att målet att halvera användningen av bekämpningsmedel kommer att uppnås. Jag tycker ändå att man skall vara ärlig nog att tala om att en starkt bidragande orsak är att de nya bekämpningsmedel som snabbt introduceras och som används i allt större omfattning faktiskt är extremt låg-doserade jämfört med de traditionella bekämpningsmedlen. Under dessa förutsättningar är det inte särskilt svårt att uppnå en halvering. Det är mycket mer osäkert om man däremot uppnår en halvering av den negativa påverkan som miljön utsätts för.

Jag funderade litet grand över de djurmiljöförbättrande åtgärderna, som berördes väldigt ytligt av Jan Fransson. Regeringen uttalade i budgetpropositionen att man skall återkomma i samband med forskningspropositionen, vilket är märkligt, eftersom lantbruksstyrelsens begäran var 50 milj.kr. i anslag för att kunna erbjuda en rimlig finansiering för dem som vill vidta investeringsåtgärder för att förbättra djurmiljön. Detta har givetvis ingenting med forskningspropositionen att göra. Det kom mycket riktigt inte heller något förslag i anslutning till denna proposition. Jag vill därför fråga socialdemokraterna: Anser ni att det är viktigt med ett investeringsstöd? Är detta ett bra förslag? Kommer denna diskussion att tas upp i samband med den livsmedelspolitiska diskussionen?

Jag försökte att lyssna mycket noga när Jan Fransson talade om skogspolitiken och naturvården. Där var anförandet ganska tunt, tycker jag. Det innehöll inte någon ytterligare precisering över vad den aviserade översynen i regeringsförklaringen innebär, när den kommer till stånd och i vilket tidsperspektiv. Delar Jan Fransson uppfattningen att detta är ett brådskande uppdrag och att det är viktigt att vi ganska snart får se omfattningen av och innebörden i detta uppdrag?

De åtgärder som här räknades upp som exempel på ökad naturvårdshänsyn är – om man ser till penningbeloppen – ytterst marginella. Det tror jag att också Jan Fransson inser. Som exempel kan nämnas det s.k. 5 § 3-bidraget, där 14 milj.kr. av 96 milj.kr. har någon typ av naturvårdsinriktning. Dessutom kan man inte samtidigt ha en stor summa pengar som avsätts för traditionellt skogsbruk och en liten del som går till speciell naturvårdshänsyn. Det måste finnas en överensstämmelse i den totala inriktningen.

Anf. 56 JENS ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag avser att ta upp de reservationer som är fogade till detta betänkande, vilka rör fisket och där moderaterna är representerade.

I reservation 27 reserverar vi oss för vår kommittémotion Jo406. I motio-

nen kräver vi en förbättrad och utökad fisketillsyn i vår skärgård liksom i våra sjöar och vattendrag. Det hjälper föga att utfärda bestämmelser till skydd för bestånden om de inte efterlevs.

Tyvärr är det så att om det saknas tillsyn och kontroll är bestämmelser, tillskapade för att skydda bestånden, mer eller mindre verkningslösa. Vi menar också att det krävs en förbättrad och utökad övervakning till havs.

Vi har genom uppdelning av den s.k. vita zonen fått en unik möjlighet att begränsa det tidigare rovfisket. Eftersom området öster om Gotland är ett uppväxtområde med riklig förekomst av lax och ett värdefullt reproduktionsområde för torsk, kan en effektiv övervakning ha stor betydelse.

Vi äger nästan 40 % av vattenarealen i Östersjön och har därför stora områden att övervaka. Det behövs en förstärkning av resurserna för övervakning. Vi har pekat på möjligheten att göra detta till en rimlig kostnad.

Jag yrkar bifall till reservation 27.

Reservation 28 handlar om frakttöd för bifångster vid sill/strömmingfiske i Östersjön när de fraktas med bil till Ängholmen. Stödet tillkom i samband med dumpningsförbudet i Östersjön.

Genom att ge ett frakttöd – som visserligen var lågt – skapades motivation att ta till vara bifångsterna till gagn för Sveriges enda fiskmjölfabrik och till gagn för miljön. Fiskaren fick en, låt vara liten, ersättning för sitt arbete.

Detta fraktbidrag har under flera år varit en nagel i ögat på fiskeristyrelsen. I förra årets anslagsframställning begärde man, liksom året före, att få använda medlen på annat sätt, t.ex. att skrota fiskebåtar.

Det må vara fiskeristyrelsens ensak att anse att det är roligare att skrota den svenska fiskeflottan än att stödja den. Men man har rätt att kräva att ståndpunkterna framförs på ett korrekt sätt.

Fiskeristyrelsen uppger ett enda skäl till att frakttödet skulle tas bort, nämligen att frakttöd numera utgår från prisregleringen. Det är inte riktigt, och det försökte jag tala om för både jordbruksutskottet och riksdagen. Men man trodde mer på fiskeristyrelsen, och det var kanske i och för sig inte så konstigt. Man räknar väl med att ett statligt verk är mera trovärdigt än en fiskare. Man tog väl det jag sade för en fiskarhistoria.

Litet förargligt var det väl också för jordbruksministern, som inte kollade fiskeristyrelsens uppgift förra året, utan gick på dess förslag.

Jag uppfattade det så att varken utskott eller riksdag trodde på mina uppgifter. Jag ville därför ha bevisat att jag hade rätt och anmälde och fick det prövat av justitieombudsmannen. Jag tar mig därför friheten att för kammaren läsa upp ett par korta avsnitt ur JO:s skrivelse, grundat på ett beslut taget 1989-11-02. Så här skriver JO:

"Jag har inte funnit det meningsfullt att här gå in på detaljer i det prisregleringssystem som gällde vid tidpunkten för anslagsframställningarna. Det är i detta ärende tillfyllest med ett konstaterande, att det aktuella frakttödet inte syns ha haft någon direkt motsvarighet inom regleringssystemet.

Fiskeristyrelsen har givetvis full frihet att i en anslagsframställning ge uttryck för sin uppfattning i fråga om behovet av viss stödform. I förevarande fall har emellertid framställningarna givits en utformning, som för den i hit-hörande frågor inte särskilt initierade kan uppfattas som ett påstående om att just det aktuella frakttödet motsvarades av en identisk stödform inom

prisregleringssystemet. Det är givet, att uppkomsten av villfarelser om gällande ordning inom ett visst område i görligaste mån måste förebyggas vid kommunikation mellan olika statsorgan. Att så sker är särskilt viktigt, när de lämnade uppgifterna ingår i en mycket stor informationsmängd, som skall bearbetas under begränsad tidsrymd såsom är fallet vid regeringens framtågande och riksdagens behandling av budgetpropositionen.

I utredningen i JO-ärendet har inte blivit klarlagt vilken betydelse fiskeristyrelsens motivering för anslagsyrkandet beträffande fiskeristödet haft för frågans behandling i det fortsatta budgetarbetet. Mot bakgrund av det ovan anförda är jag det oaktat av den uppfattningen, att styrelsens motivering till yrkandet givits en alltför lättsinnig utformning. Styrelsen borde, såsom en myndighet av facket, enligt min mening ha insett detta."

Det torde inte efter detta råda något tvivel om vem som hade rätt och vem som hade fel eller vem som stod för den korrekta uppgiften.

Men saken har ytterligare en sida, förutom att vara en lönsamhetsfråga. Det är också en miljöfråga. Om bifångsterna dumpas i Östersjön skadas miljön.

Mängderna av bifångster, som behöver fraktas till Ängholmen eller kommer att dumpas, kommer att öka genom den kris som drabbat pälsdjursuppfödarna. Många farmer försvinner på grund av olönsamhet. Det kommer att påverka lönsamheten i synnerhet för sill/strömmingsfiskarna på ost- och sydkusten.

Fraktstödet hade här haft stor betydelse.

Min uppfattning är också att fraktstödet ryms inom EFTA-uppgörelsen och därför kan vara kvar efter 1993.

Det är svårt att bland fiskare få förståelse för miljöfrågor när inte vare sig fiskeristyrelse eller riksdag tar sitt ansvar. Det är också svårt att få människor som sliter så hårt att arbeta för litet eller inget. Det är svårt att få fiskare att förstå att det är viktigare att skrota deras båtar än att med ett stöd, som i sig självt är litet, behålla dem kvar.

Jag hoppas att miljöpartiet och kommunisterna stöder oss i voteringen, något som jag uppfattade att de gjorde i utskottet. Men jag hoppas också att folkpartiet delar vår uppfattning och ser till att fraktstödet kommer tillbaka. Därmed yrkar jag bifall till reservation 28.

Det föreligger tre reservationer om höjning av beloppet för fiskerilån. Alla tre är överens om att en höjning är önskvärd och behövlig. Kostnaderna för nya fiskebåtar har ökat kraftigt. Självklart inverkar det även på begagnat tonnage.

Vi moderater som alltid är sparsamma har den minsta ökningen, 10 milj.kr. Även om en större ökning bättre hade svarat mot behovet är en ökning av beloppet med 25 % ett bra steg i rätt riktning.

Jag yrkar bifall till reservation 30.

Reservation 33, som berördes av Carl G Nilsson, rör bildande av fiskevårdsområden.

Utskottet uttalar, i likhet med vad som sägs i motionen och i motsats till budgetpropositionen, att fristen för bildande av fiskevårdsområden inte upphör 1990. Det som upphör med utgången av 1990 är således statsbidragen.

Vi anser det vara värdefullt om statsbidragen fortsätter. Att bilda fiskevårdsområden är positivt. Det hela handlar om fiskevård, om bättre tillgång på fisk och ökade möjligheter för fiskeintresserade. Det lär finnas ett par miljoner som fritidsfiskar. Att få tillgång till fiskrika vatten måste vara positivt.

Jag yrkar därför slutligen bifall till reservation 33, som är gemensam för de tre borgerliga partierna.

Fru talman! Jag har inte tagit upp fiskets problem och den oro vi känner inför EFTA-överenskommelsen. Till det får vi tillfälle att återkomma senare.

Anf. 57 KAJ LARSSON (s):

Fru talman! Som tidigare talare anfört har regeringen för en vecka sedan överlämnat till riksdagen en proposition om fisket. Av den anledningen kommer jag inte att göra någon större utläggning om fisket och dess framtid och ekonomiska förutsättningar. Jag vill återkomma till detta när vi senare får behandla denna proposition.

Jag kommer därför att inrikta mig på några kommentarer till tidigare anföranden här och till de reservationer som finns i betänkandet om fisket.

Anders Castberger tog upp frågan utbildningen av fiskare och gjorde en liten utläggning om det.

Jag skulle vilja fråga Anders Castberger om han känner till den utbildning som finns i dag för fiskare. I måndags var jag i Simrishamn och tog del av den utbildning som finns. Jag har gjort det tidigare också. Det är en ettårig kurs som man kan genomgå och där man får studera både maskin- och fartygsteknik, fiske med praktik ute till havs, säkerhetsfrågor både till lands och till sjöss. Man har under utbildningen också möjlighet att ta både skepparexamen, radiocertifikat, radarcertifikat och fartygsmekanikerexamen.

De som deltog i dessa kurser var mycket nöjda. En del tyckte att kursen skulle ha varit längre än ett år, medan en del tyckte att kursen hade den riktiga längden. Det finns därför, anser jag, bra utbildningsmöjligheter. Utöver Simrishamn finns vidareutbildning i Kalmar, och jag tror också i Göteborg.

Problemet är kanske. Anders Castberger, rekryteringen till de här utbildningarna. Därför skulle jag vilja rekommendera Anders Castberger att – i stället för att här från talarstolen tala för mer pengar till utbildningen – hjälpa till att sprida information om att det finns möjlighet att genomgå en bra utbildning i Simrishamn.

Vidare har inte centerns företrädare sagt så mycket – men det kommer Sven-Olof Petersson att göra – om centerns reservation nr 23, där man tar upp frågan om medel till projektering av ett nytt undersökningsfartyg, samtidigt som man vill utöka drifttiden för Argos till sexdagarsvecka.

Jag vill peka på vad som står skrivet i forskningspropositionen på s. 76 och 77, och jag citerar några rader: "Regeringen avser att ge UHÄ i uppdrag att i samråd med berörda parter utarbeta förslag om hur behovet av fartyg för de marina centra bäst skall tillgodoses." Vidare kan jag upplysa om att det pågår överläggningar mellan UHÄ och kustbevakningen om hur man skall kunna utnyttja fartygen på bästa sätt.

De andra reservationerna i betänkandet handlar mycket om medel, men jag tycker att vi får ta den diskussionen när den nya propositionen kommer.

I anföranden här i dag, bl.a. av Carl G Nilsson, har man tagit upp frågan om anslaget till fiskevårdsområdena. Den diskussionen har jag hört tidigare; vi förde den i utskottet. Det här bidraget kom till för tio år sedan, och det var ägnat att stimulera bildande av fiskevårdsområden. På ett mycket tidigt stadium, för flera år sedan, har det annonserats att detta bidrag skulle komma att försvinna vid utgången av 1990. Vad som har hänt är att man nu har preciserat ett datum, den 1 september 1990. Har man på ett så tidigt stadium sagt ifrån att detta gäller under den här tiden, fram till september 1990, då tycker inte jag att vi skall stå här i kammaren och yrka på förlängning av denna tid eller ge mer pengar till detta ändamål. Som Annika Åhnberg sade försvinner ju inte dessa möjligheter, utan det finns möjlighet framöver att bilda fiskevårdsområde, men då givetvis inte med hjälp av statsmedel.

Fru talman! Lennart Brunander har nu lämnat kammaren, men han sade någonting om att vi fick med Östersjölaboratoriet också. Jag fick nästan det intrycket, när jag satt och lyssnade, att det var centerns – eller hans – förtjänst att man hade fått med det. Men det har ju varit ett enigt utskott som talat för att vi skall ha ett Östersjölaboratorium. Ända sedan 1987 – tror jag – har vi haft det med i våra betänkanden, och också gett uppdrag till regeringen. Det är alltså inte *ett* parti som begärt detta, utan vi har i utskottet varit helt eniga om att detta är en nödvändighet. Vi har däremot inte preciserat var laboratoriet skall ligga utan lämnat den saken öppen.

Fru talman! Jens Eriksson talade om frakttöd, och han nämnde då att utskottet tydligen trodde mer på fiskeristyrelsen än på fiskare. Jag har alltid tyckt att Jens Erikssons kunskaper om och synpunkter på fiske är mycket värdefulla, och jag har uppskattat dem. Men i det här fallet delar jag inte hans uppfattning, utan jag tror på fiskeristyrelsen. Därmed vill jag inte på något sätt undervärdera Jens Erikssons yrkeskunskaper när det gäller fisket. Jag tror också, Jens Eriksson, att det finns litet andra saker bakom, som vi inte skall ta upp här i kammaren.

Fru talman! Jag nöjer mig med detta och yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna när det gäller fisket.

Anf. 58 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Fru talman! Det är faktiskt så, att yrkandet från folkpartiets sida när det gäller utbildningsbidraget till yrkesfiskarna inte handlar om den ettåriga grundutbildningen och de möjligheter som därutöver finns att avlägga t.o.m. skepparexamen. Självfallet motsätter vi oss inte på något sätt den utbildningen. Men det är inte i första hand till utbildningen i Simrishamn som de 300 000 kr. vi yrkar på skall gå. Kaj Larsson verkar förneka behovet av vidareutbildning. Och hur kan Kaj Larsson låtsas som om yrkesfiskarna kan delta i en vidareutbildning när de i själva verket är på sjön?

Det finns ett problem med rekryteringen, och det hänger delvis samman med den form av Moment 22-resonemang som Kaj Larsson verkar ha blivit fånge i. Yrkesfiskarna har svårt att efterfråga vidareutbildning, dels därför att den inte erbjuds i den omfattning som vi önskar, dels därför att yrkesfiskarna har svårt att komma till den eftersom de befinner sig på sjön. Låt oss

i varje fall se till att den vidareutbildning som det är fråga om skall kunna erbjudas yrkesfiskarna. Det är till det ändamålet som dessa 300 000 kr. skall användas.

Jag avstod i övrigt, fru talman, från att komma in på en hel rad områden där regeringen får tillkännagivanden. Inte minst har vi uttryckt vår stora uppskattning av Laxfond Vänern. Därför tycker jag att det är litet problematiskt när Kaj Larsson låtsas som om regeringen nu har gjort någonting på eget uppdrag. Det är i själva verket efter många års påtryckningar från oppositionen som man har gjort det.

Anf. 59 JENS ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! När det gäller statsbidraget till bildande av fiskevårdsområden vet vi också när det utgår. Det är bara det att vi vill ha bidraget kvar – och det har vi försökt förklara – därför att vi tror att det också i framtiden är värdefullt. Det är inte enbart till den enskildes fördel att vi bildar fiskevårdsområden. Därför tycker vi att det är rimligt att också staten tar sin del av ansvaret.

Kaj Larsson tror fortfarande på fiskeristyrelsen. Ja, jag kan inte skaffa fler och bättre bevis än justitieombudsmannens – och jag har läst upp en bit ur dem. Sedan kan man inte göra mer åt detta. Jag tycker ändå att det är synd. Det gör mig ingenting att mitt förslag förlorar, men jag tycker att det är orimligt och orättvist när det förlorar på grund av falska uppgifter – för det är vad som har skett, det har jag papper på.

Anf. 60 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Till Anders Castberger vill jag säga att jag tidigare i de här debatterna har pekat på att det finns utbildningsmöjligheter i Kalmar. Fiskare kan läsa och utbilda sig hemma och åka upp till skolan i Kalmar för att avlägga prov osv. Jag har i och för sig inte inför den här debatten kontrollerat hur denna utbildning har fungerat det senaste året. Men det finns möjligheter, och jag tror att liknande möjligheter finns i Göteborg.

Anf. 61 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Fru talman! I behandlingen av detta betänkande, JoU14, ingår som en del fisket, och då även anslaget till fiskeristyrelsen. Det är med mycket stor glädje vi kan konstatera att ett helt enigt utskott står bakom förslaget att anslaget till fiskeristyrelsen skall höjas med 1,4 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Dessa pengar är avsedda att användas för etablering av en ny filial till havsfiskelaboratoriet. Den verksamhet som kommer att bedrivas vid en sådan ny filial kommer otvivelaktigt att vara till stor nytta för såväl fiskenäringen som miljön i Östersjön och Östersjöområdet.

Denna fråga, om ett speciellt Östersjölaboratorium, har varit föremål för debatt och beslut här i kammaren vid ett flertal tillfällen tidigare. Många motioner har väckts i ärendet, och gång på gång har vikten av denna verksamhet inom fiskeristyrelsens hank och stör noga markerats.

Det beslut som riksdagen nu kommer att fatta måste ses som en verklig milstolpe i arbetet för att förbättra kunskapen om förhållandena i Östersjön, och då i synnerhet i de södra delarna. Det är också viktigt för riksdagen att

markera hur allvarligt man ser på havsmiljöfrågorna och frågan om det svenska fiskets framtidsmöjligheter, och då i synnerhet Östersjöfiskets möjligheter i framtiden. Som jag sade har frågan diskuterats och debatterats här många gånger. Men ibland kanske det måste ske litet extra arbete under åren för att man skall kunna skapa en majoritet i sådana frågor. Och jag tycker att det är glädjande att samtliga partier i dag är beredda att anslå dessa pengar. Det kommer att göra oerhört stor nytta.

När det gäller val av plats för denna verksamhet, menar utskottet att riksdagen inte bör uttala sig om detta. Jag har all respekt för denna uppfattning, men jag vill ändå uttrycka min glädje över att fiskeristyrelsen som myndighet har uttryckt sin uppfattning och sina tankar när det gäller lokaliseringen. Jag tror att man är på rätt väg när man börjar snekla litet på den allra sydostligaste delen av vårt land. Det är också mycket positivt när olika motioner som har väckts har lett till resultat. Det visar att frågorna haft en stark koppling lokalt och regionalt. Det är således, fru talman, med mycket stor glädje jag kan yrka bifall till detta förslag från ett enigt utskott.

I frågan om ett undersökningsfartyg har utskottets majoritet en annan uppfattning än vad vi i centern har. Vi menar att det är mycket angeläget att man ger fiskeristyrelsen i uppdrag att påbörja projekteringen av ett mindre undersökningsfartyg. Detta skulle vara till gagn för de angelägna undersökningar som fiskeristyrelsen bedriver i de kustnära havsområdena och i våra skärgårdar. Vi menar vidare att det är viktigt att medel ges så att forskningsfartyget Argus kan utnyttjas effektivt, och vi vill därför anvisa medel så att detta fartyg kan ges ökad drifttid. Förvisso är det viktigt att man kan samordna exempelvis fartyg med andra myndigheter. Men det gäller också att man förvaltar och tar till vara det kapital som redan är investerat i fartyg. Därför är det utomordentligt viktigt att man kan se till att fartyget Argus kan utnyttjas mer än i dag.

När det gäller fraktstödet fattade riksdagen, som tidigare har nämnts från denna talarstol, i fjol beslut om indragning av fraktbidrag för foderfisk. Vi anser att detta beslut fattades på delvis felaktiga grunder. Vi menar att detta bidrag bör återinföras. Ett sådant beslut skulle också gynna näringen liksom givetvis miljön och vara till gagn för verksamheten vid fiskmjölsindustrin. Som tidigare talare har påpekat är avsättningsmöjligheterna för denna fisk och för de produkter som blir över och som man annars tvingas dumpa begränsad och kan bli ytterligare begränsad när problemen på pälsdjurssidan kanske slår igenom ytterligare. Då är det viktigt att det finns ett alternativ för att lösa detta problem.

Miljöförstöring och miljökatastrofer kan på olika sätt slå hårt mot fiskerieringen. Havet och dess miljö är ständigt utsatta för föroreningar av skilda slag, och miljöförändringar slår hårt och obarmhärtigt mot näringen. För att minska skadan för de fiskare som i samband med detta kan lida allvarliga förluster anser vi att det är befogat att det införs ett ekonomiskt skydd. Den ersättning som då kan komma att utgå vid sådana tillfällen bör kunna utgå till såväl enskilda som de företag som lider skada. För detta ändamål vill vi anslå 5 milj. kr.

När det gäller fiskerilånen menar vi att detta anslag är satt för lågt. Behovet är större än de föreslagna 40 miljonerna. Vi finner det angeläget att det

ges utrymme för en kontinuerlig förbättring av den svenska fiskeflottan. För detta ändamål är vi i centern beredda att anslå ytterligare 20 milj. kr. och vill således höja anslaget till 60 milj. kr. för det kommande budgetåret.

Detta är ju bara en del av de frågor som är aktuella för fiskerinäringen och för de olika kustnäringarna. Vi får anledning att senare under året återkomma till fiskefrågorna när den nu anmälda propositionen skall behandlas i kammaren.

Jag vill säga några ord om statsbidragen till fiskevårdsområden. Vi menar att detta bidrag skall vara kvar på det sätt som anges i reservation 33. Detta skulle kunna gagna fiskevårdsarbetet och kanske även på sikt landsbygdsnäringarna.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till reservationerna 23, 25, 28, 29, 31 och 33.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

11 § Rågvete

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1989/90:JoU18 Rågvete.

Förste vice talmannen meddelade att de tidigare anmälda talarna i detta ärende återtagit sin anmälan till talarlistan.

(Beslut fattades under 12 §.)

12 § Beslut

Företogs till avgörande jordbruksutskottets betänkanden 1989/90:JoU14 och JoU18.

Jordbruksutskottets betänkande JoU 14

Mom. 4 (rådgivning i alternativ odling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 5 och 6 (marknadsföring av alternativodlade produkter, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Annika Åhnberg och Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (arbete med utrotningshotade arter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (anslag till djurmiljöförbättrande åtgärder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (anslag till Lantbruksnämnderna)

Först biträdde reservation 7 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – som ställdes mot reservation 8 av Åsa Domeij – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 205 röster mot 52 för reservation 7 av Sven Eric Lorentzon m.fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 15 (anslag till Bidrag till jordbrukets rationalisering)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (minskning av jordfondens markinnehav)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 19 och 20 (bidragsram för trädgårdsnäringens rationalisering m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 237 röster mot 31 för reservation 11 av Lennart Brunander och Sven-Olof Petersson.

Mom. 34 (tillkännagivande om vitaliseringskalkning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Lennart Brunander och Sven-Olof Petersson – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (anslag till Skogsvårdsorganisationen: Investeringar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 39 (bidrag till skogsodling efter avveckling av lågproducerande bestånd)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 18 för reservation 14 av Åsa Domeij.

Mom. 40 (anslag till Bidrag till skogsvård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot dels reservation 15 av Sven Eric Lorentzon m.fl., dels reservation 16 av Lennart Brunander och Sven-Olof Petersson – bifölls med acklamation.

Mom. 44 (upphävande av 5 § 3 skogsvårdslagen)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 18 för reservation 18 av Åsa Domeij.

Mom. 48 (stöd till byggande av skogsvägar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 50 (utvärdering av bidragsgivningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Lars Ernestam och Bengt Rosén – bifölls med acklamation.

Mom. 52 (översyn av bidraget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 54 (utbildning av fiskare)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 29 för reservation 22 av Lars Ernestam och Bengt Rosén.

Mom. 55 (undersökningsfartyg)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 23 av Lennart Brunander och Sven-Olof Petersson – bifölls med acklamation.

Mom. 58 (fiskenämnaderna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 61 (fiskeövervakning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 63 (fraktstöd)

Utskottets hemställan bifölls med 189 röster mot 80 för reservation 28 av Sven Eric Lorentzon m.fl.

Göthe Knutson och Gullan Lindblad (båda m) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 65 (anslag till Bidrag till fiskets rationalisering m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 210 röster mot 61 för reservation 29 av Lennart Brunander m.fl.

Mom. 66 (fiskerilån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 30 av Sven Eric Lorentzon m.fl., *dels* reservation 31 av Lennart Brunander och Sven-Olof Petersson, *dels* reservation 32 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Mom. 70 (medgivande av statsbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Sven Eric Lorentzon m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 71 (anslag till Bidrag till fiskevård m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 34 av Lars Ernestam och Bengt Rosén, *dels* reservation 35 av Annika Åhnberg och Åsa Do mej – bifölls med acklamation.

Mom. 74 (anslag till Statens livsmedelsverk)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 36 av Lennart Brunander och Sven-Olof Petersson, *dels* reservation 37 av Annika Åhnberg – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande JoU18

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Beslut om fortsatt ärendebehandling den 18 april

Kammaren beslöt att det på föredragningslistan återstående ärendet, näringsutskottets betänkande NU24, skulle behandlas vid kammarens arbetsplenum onsdagen den 18 april.

14 § Påskhälsning

Anf. 62 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Innan kammaren åtskiljs ber jag att få önska kammarens ledamöter en mycket glad påsk.
(Applåder)

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1989/90:117 Förslag till lag om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn

1989/90:135 Betalningar till och från utlandet

1989/90:138 Ansöknings- och expeditiionsavgifter vid statliga myndigheter

1989/90:142 Godkännande av Europarådets konvention mot dopning

Finansutskottets betänkanden

1989/90:FiU24 Det statliga betalningssystemet

1989/90:FiU33 Anslag till riksgäldskontoret

Skatteutskottets betänkande

1989/90:SkU29 Uppsägning av dubbelbeskattningsavtalet med Belgien

Justitieutskottets betänkande

1989/90:JuU26 Anslag till rättshjälp m.m.

Utrikesutskottets betänkande
1989/90:UU17 Godkännande av Förenta nationernas fakultativa protokoll
om avskaffande av dödsstraff

Prot. 1989/90:102
6 april 1990

Jordbruksutskottets betänkande
1989/90:JoU15 Statsbudgeten för budgetåret 1990/91

Näringsutskottets betänkanden
1989/90:NU34 Kreditupplysningslagen
1989/90:NU36 Parti- och detaljhandel
1989/90:NU37 Handel med begagnade varor

16 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 5 april

1989/90:158 av *Stina Eliasson* (c) till justitieministern om en bättre kriminalvård:

Lars-Inge Svartenbrandt betraktas som en av Sveriges farligaste brottslingar. En man som bl.a. gjort sig skyldig till mordförsök och grova rån.

Svartenbrandt har en lång brottskarriär bakom sig. Som 17-åring dömdes han första gången till fängelse. Sedan dess har han antingen varit inspärrad eller på rymmen. En frigivning var före de senast genomförda brotten aktuell 1994.

Från kriminalvården överlämnades han till rättspsykiatrisk vård.

Trots att Svartenbrandt måste betraktas som en notorisk brottsling och psykopat, har han under vistelsen på Sätters sjukhus fått komma och gå som han vill. Han har haft en egen lägenhet och haft tillgång till en sommarstuga några kilometer från sjukhuset.

Under de permissioner som beviljats har olika brott begåtts. Under den senaste permissionen har han utfört ett rån mot en bensinstation och vid det tillfället tagit en person som gisslan. Brottsmisstankarna gäller grovt rån, människorov, misshandel och grov stöld.

Med utgångspunkt från detta enskilda fall uppkommer frågor bl.a. om rätten till permissioner, särskilt vad gäller mycket farliga brottslingar och permissionernas genomförande, i många fall obeleddade.

I blyxtbelysning framträder svårigheterna att finna lämpliga avvägningar mellan former för vård och återanpassning och allmänhetens ovillkorliga rätt till trygghet och säkerhet.

I dessa inom kriminalpolitiken så väsentliga bedömningar anser jag att ansvariga inte i tillräcklig grad insett frågornas komplexitet och anpassat lagar och regler till detta.

Låt mig ta några exempel.

– Man hjälper inte brottslingar genom att låta dem få lukta på frihetens

vindar, när de ännu inte är kapabla att hantera sig själva och verklighetens krav. Det är därför mycket olyckligt när klinikchefer gör sådana uppenbara missbedömningar som i Svartenbrandts fall. Det är olyckligt för personen i fråga och för allmänheten. För de allra farligaste brottslingarna måste reglerna för permissioner stramas upp. Kvalifikationstiderna för ny permission efter misskötsamhet av olika slag måste göras längre. För brottslingar av Svartenbrandts slag måste permissioner bara få förekomma rent undantagsvis och alltid med beledsagning.

– Det är oacceptabelt att narkotika förekommer på fängelser och anstalter. Starten till ett bättre liv måste innebära möjlighet till avhållsamhet från narkotika och andra droger. Ytterligare restriktioner för att förhindra spridning av knark måste införas.

– Vården måste bli bättre liksom verkställighetsinnehållet. Ingen människa blir fri från en tung kriminell belastning genom att enbart hållas "inom lås och bom". Det är mycket angeläget att nya vårdformer och terapier prövas.

– Eftervården är i dag i det närmaste mycket otillfredsställande. Rehabilitering i olika former är ett viktigt inslag för att ge brottslingarna större chanser att klara av ett "normalt liv". Antalet vårdplatser för missbrukare i familjehem och behandlingshem måste öka. Större samhällelig hjälp att möta vardagen behövs, t.ex. genom utbyggnad av kontaktpersonnät.

– Frivården måste bli bättre. En väl fungerande frivård leder till ett minskat behov av fängelseplatser. Frivården måste få en mer framskjuten plats i kriminalvårdsarbetet.

Det finns många möjligheter till förbättringar inom kriminalvården. Vi alla har rätt att kräva dessa.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till justitieministern:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att förbättra kriminalvården särskilt beträffande allmänhetens krav på säkerhet?

17 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 5 april

1989/90:522 av *Agne Hansson* (c) till miljöministern om ändring i naturresurslagen:

Under många år har det förts en kamp för att värna miljön i Emådalen och att skydda Emån från vidare vattenkraftsutbyggnad. Emån rymmer stora naturvärden som gör att den bör skyddas från utbyggnad.

Sedan sju år har Sydkraft haft en ansökan inlämnad hos vattendomstolen i Växjö om byggande av ett nytt kraftverk i Fliseryd. En rad skäl kan anföras mot en utbyggnad.

Nu har Sydkraft vikit för opinionen och återtagit sin ansökan om utbygg-

nad. I stället för ett nytt verk planeras en miljövänlig effektivisering av de två verk som redan finns och som gör att vattnet i Emån lämnas orört.

Ett skydd mot utbyggnad skulle innebära att ett utvecklingsarbete för Emådalens framtid kan börja med oanade framtidsperspektiv och med rika miljövärden bevarade.

Mot bakgrund härav vill jag fråga miljöministern:

Är regeringen nu beredd att föreslå en förändring av naturresurslagen så att Emån skyddas mot vidare vattenkraftsutbyggnad?

1989/90:523 av *Kent Carlsson* (s) till utrikesministern om förbudet mot utländska besök med kärnvapenbestyckade fartyg:

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen har i dag presenterat uppgifter som tyder på att brittiska flottan vid besök i Köpenhamn med HMS Ark Royal under februari brutit mot Danmarks bestämmelse om att inga kärnvapen får föras in på danskt territorium.

Sveriges regering har vid besök av örlogsfartyg från kärnvapenmakterna utgått från att dessa respekterar de svenska bestämmelserna om kärnvapenfrihet. Regeringen har vid flera tillfällen låtit meddela att det inte finns anledning att tro annat än att de besökande fartygen respekterar vårt beslut.

De framkomna uppgifterna tyder på motsatsen.

Sedan 1983 har brittiska marinen besökt svenska hamnar vid fem tillfällen med kärnvapenkapabla fartyg.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

Har regeringen tänkt att förändra sin nuvarande policy, som innebär att man utgår från att kärnvapenmakterna respekterar Sveriges kärnvapenförbud vid örlogsbesök?

1989/90:524 av *Pär Granstedt* (c) till utrikesministern om förbudet mot utländska besök med kärnvapenbestyckade fartyg:

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen offentliggör i dag allvarliga belägg för att ett brittiskt örlogsfartyg varit bestyckat med kärnvapen i Köpenhamns hamn. Danmark tillämpar liksom Sverige ett förbud för kärnvapenbestyckade fartyg att besöka landets hamnar. Uppgifterna minskar därför trovärdigheten också i den svenska praxisen att inte efterforska om gästande örlogsfartyg är kärnvapenbestyckade vid hamnbesök i Sverige.

Vilka åtgärder tänker den svenska regeringen vidta med anledning av uppgifterna om brott mot det danska förbudet mot kärnvapenbestyckade fartyg i landets hamnar?

den 6 april

1989/90:525 av *Ingela Mårtensson* (fp) till utrikesministern om ändrad policy beträffande flottbesök:

Sverige utgår från att utländska örlogsfartyg inte har kärnvapen ombord när de besöker våra hamnar. Den svenska regeringen har i olika internatio-

nella sammanhang framhållit att det är otillfredsställande att kärnvapenmakterna har som policy att varken bekräfta eller förneka om man har kärnvapen ombord. Riksdagen har uttalat att om inte någon förändring kommer till stånd via internationella påtryckningar så bör Sverige överväga andra åtgärder.

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen har starka bevis för att det brittiska hangarfartyget Ark Royal hade kärnvapen ombord vid sitt besök i Köpenhamn förra månaden.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utrikesministern:

Är det inte dags att förändra vår policy när det gäller utländska flottbesök?

1989/90:526 av *Roland Larsson* (c) till socialministern om full behovstäckning av barnomsorg:

”Om vi inte bygger ut föräldraförsäkringen i detta ekonomiskt ansträngda läge, då klarar vi heller inte att fullfölja målet om full behovstäckning senast 1991. Det bör stå klart för alla”.

Citatet är hämtat från statsrådet Bengt Lindqvists anförande angående utbyggnaden av barnomsorgen vid den socialpolitiska debatten i riksdagen den 4 april 1990.

Innevarande datum, torsdagen den 5 april, har regeringen vid en presskonferens bl.a. meddelat att genomförandet av den förlängda föräldraförsäkringen kommer att skjutas på framtiden.

Innebär det att regeringen därmed nu inte längre räknar med att till 1991 kunna uppnå full behovstäckning i barnomsorgen?

1989/90:527 av *Göran Åstrand* (m) till statsrådet Maj-Lis Lööv om Sveriges attityd till flyktingar från Rumänien:

Situationen i Rumänien har – som i de flesta östeuropeiska länder – starkt förändrats under det senaste halvåret. Att sådana förändringar skall påverka Sveriges attityd till och hantering av flyktingärenden är i sig naturligt. Samtidigt förekommer i Rumänien – liksom i några av de andra aktuella östländerna – starka etniska konflikter bl.a. mellan rumäner och ungrare, främst i Transsylvanien.

Uppenbarligen förändrar Sverige för närvarande sin policy beträffande rumäner i Sverige och återkallar resedokument och ändrar flyktingförklarings status, samtidigt som man uppmanar rumäner i Sverige att ta kontakt med sitt eget lands ambassad för att erhålla pass.

Mot denna bakgrund vill jag därför fråga statsrådet:

Är situationen i Rumänien så stabil och de etniska konflikterna så obetydliga att det är befogat att ändra Sveriges attityd till flyktingar från Rumänien?

18 § Kammaren åtskildes kl. 13.17.

Prot. 1989/90:102
6 april 1990

In fidei

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Fredagen den 6 april

1 § Anmälan om kompletteringsval till skatteutskottet och jordbruksutskottet	1
2 § Meddelande om reviderad sammanträdesplan	1
Talmannen	
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 5 april	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU12	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU13	3
Finansutskottets betänkande FiU25	3
Skatteutskottets betänkande SkU19	4
Näringsutskottets betänkande NU29	4
Näringsutskottets betänkande NU31	4
Näringsutskottets betänkande NU32	5
Utrikesutskottets betänkande UU14	5
5 § Meddelande om samlad votering	6
6 § Anslag till domstolsväsendet	6
Justitieutskottets betänkande JuU24	
Debatt	
Birgit Henriksson (m)	
Kjell-Arne Welin (fp)	
Anders Svärd (c)	
Berith Eriksson (vpk)	
Kent Lundgren (mp)	
Ulla-Britt Åbark (s)	
Talmannen (om debattreglerna)	
Britta Bjelle (fp)	
<i>Beslut fattades under 8 §</i>	
7 § Domarbanan	20
Justitieutskottets betänkande JuU25	
Debatt	
Göran Ericsson (m)	
Lars Sundin (fp)	
Berith Eriksson (vpk)	
Kent Lundgren (mp)	
Ulla-Britt Åbark (s)	
<i>Beslut fattades under 8 §</i>	
8 § Beslut	26
Justitieutskottets betänkande JuU24	26
Justitieutskottets betänkande JuU25	27
9 § Beslut om samlad votering	28

10 §	Vissa anslag m.m. inom jordbruksdepartementet	28	Prot. 1989/90:102
	Jordbruksutskottets betänkande JoU14		6 april 1990
	Debatt		
	Carl G Nilsson (m)		
	Anders Castberger (fp)		
	Annika Åhnberg (vpk)		
	Åsa Domeij (mp)		
	Lennart Brunander (c)		
	Jan Fransson (s)		
	Jens Eriksson (m)		
	Kaj Larsson (s)		
	Sven-Olof Petersson (c)		
	<i>Beslut fattades under 12 §</i>		
11 §	Rågvete	51	
	Jordbruksutskottets betänkande JoU18		
	<i>Beslut fattades under 12 §</i>		
12 §	Beslut	51	
	Jordbruksutskottets betänkande JoU14	51	
	Jordbruksutskottets betänkande JoU18	54	
13 §	Beslut om fortsatt ärendebehandling den 18 april	54	
14 §	Påskhälsning	54	
	Förste vice talmannen		
15 §	Bordläggning	54	
16 §	Anmälan om interpellation		
	1989/90:158 av Stina Eliasson (c) om en bättre kriminalvård. .	55	
17 §	Anmälan om frågor		
	1989/90:522 av Agne Hansson (c) om ändring i naturresursla-		
	gen	56	
	1989/90:523 av Kent Carlsson (s) om förbudet mot utländska		
	besök med kärnvapenbestyckade fartyg.	57	
	1989/90:524 av Pär Granstedt (c) om förbudet mot utländska		
	besök med kärnvapenbestyckade fartyg.	57	
	1989/90:525 av Ingela Mårtensson (fp) om ändrad policy be-		
	träffande flottbesök	57	
	1989/90:526 av Roland Larsson (c) om full behovstäckning av		
	barnomsorg	58	
	1989/90:527 av Göran Åstrand (m) om Sveriges attityd till flyk-		
	tingar från Rumänien	58	

